

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL SANATLAR
DERSİNDE ÖĞRETMENLERİNDEN
BEKLENTİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mahmut ALMALI

Yüksek Lisans Tezi

VAN - 2010

Van, 2025

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE
ÖĞRETMENLERİNDEN BEKLENTİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mahmut ALMALI

2025

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE
ÖĞRETMENLERİNDEN BEKLENTİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

AN EVALUATION OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS' EXPECTATIONS FROM
THEIR TEACHERS IN VISUAL ARTS CLASSES

Mahmut ALMALI

Doç. Dr. Meyrem DEVECİ

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2025

ONAY SAYFASI

Mahmut ALMALI tarafından, Doç. Dr. Meyrem DEVECİ danışmanlığında hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenlerinden Beklentilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, 25.12.2025 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 28.11.2025 tarihli ve 2025/46-4 sayılı kararı ile Doç. Dr. Meyrem DEVECİ Başkanlığında, Doç. Dr. Yahya HİÇYILMAZ ve Doç. Dr. Armağan KONAK Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

UYGUNDUR

...../...../2025

Prof. Dr. Ahmet YAYLA
Enstitü Müdürü

Öz

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden beklentilerini belirlemek ve bu beklentileri cinsiyet ile sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelemektir. Araştırma nicel yöntem kapsamında betimsel tarama modeliyle yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini Van ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri örneklemini ise merkez ilçelerdeki üç devlet ortaokulundan seçilen toplam 987 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlanmış bir ölçek kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizleri betimsel istatistiklere ek olarak iki grup karşılaştırmalarında Mann–Whitney U, ikiden fazla grupta ise Kruskal–Wallis H testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları öğrencilerin öğretmenlerinden beklentilerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermiştir. Cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin öğretmen davranışlarına ve genel öğretmen beklentilerine ilişkin puanlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, sınıf düzeyi bakımından ise 5. sınıf öğrencilerinin beklenti düzeylerinin üst sınıflara (6., 7. ve 8. sınıflar) göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Sonuçlar görsel sanatlar dersinin yalnız teknik aktarım değil aynı zamanda öğrencilerin sosyal, duygusal ve estetik gelişimini destekleyen bütüncül bir süreç olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: sanat, sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi, görsel sanatlar, öğretmen davranışları, eğitimde motivasyon

Abstract

The purpose of this study is to determine the expectations of middle school students from their visual arts course teachers and to examine these expectations in terms of gender and grade level variables. The research was conducted within the scope of quantitative methods using a descriptive survey model. The population of the study consists of middle school students studying in the province of Van, while the sample comprises a total of 987 students selected from three public middle schools in central districts. A scale, whose validity and reliability studies had been completed, was used as the data collection tool. In addition to descriptive statistics, Mann–Whitney U tests were used for comparisons between two groups, and Kruskal–Wallis H tests were employed for comparisons among more than two groups in the analysis of the research data. The findings of the study revealed that students generally have high expectations from their teachers. It was determined that female students had significantly higher scores regarding teacher behaviors and overall expectations compared to male students. In terms of grade level, 5th-grade students had lower levels of expectations compared to upper grades (6th, 7th, and 8th grades), while no significant difference was found among 6th, 7th, and 8th-grade students. The results indicate that the visual arts course should be approached not merely as technical instruction but as a holistic process that also supports students' social, emotional, and aesthetic development.

Keywords: art, art education, visual arts education, visual arts, teacher behaviors, motivation in education

Teşekkür

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi, öneri ve yönlendirmeleriyle bana rehberlik eden değerli danışmanım Doç. Dr. Meyrem DEVECİ'ye içten teşekkürlerimi sunarım. Araştırmada kullanılan ölçeğin geliştirilmesi sürecinde sunduğu bilimsel katkılarla çalışmaya destek veren ve tez savunmamda jüri üyesi olarak değerli görüşleriyle çalışmamın geliştirilmesine katkı sağlayan Doç. Dr. Yahya HİÇYILMAZ'a teşekkür ederim.

Tez savunmam sürecinde değerli görüş ve katkılarıyla çalışmamın geliştirilmesine katkı sağlayan jüri üyesi Doç. Dr. Armağan KONAK'a ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmamın yürütülmesi sürecinde her zaman yanımda olan ve desteğini esirgemeyen ağabeyim Dr. Öğr. Üyesi Vedat ALMALI'ya şükranlarımı sunarım. Ayrıca saha uygulamalarında destek sağlayan okul yöneticilerine, öğretmenlere ve araştırmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederim.

Bu süreçte sabırları, sevgileri ve anlayışlarıyla bana güç veren; varlıklarıyla her zaman motivasyon kaynağım olan kızlarım Zehra ve Eylül Dilda'ya, her koşulda yanımda olan, desteği ve inancıyla bu çalışmanın tamamlanmasında büyük pay sahibi olan değerli eşim Berivan'a en içten teşekkürlerimi ve minnetimi sunarım.

***“Bu çalışmayı, her zaman yanımda olan aileme ve ebediyete uğurladığım
babama ithaf ediyorum.***

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	ix
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	3
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
Araştırma Problemi.....	5
Alt Problemler.....	6
Araştırmanın alt problemlerini aşağıdaki sorular oluşturmaktadır:.....	6
Sayıltılar.....	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar.....	7
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	9
Kuramsal Temel.....	9
İlgili Araştırmalar.....	18
Görsel Sanatlar Alanında Yapılmış Çalışmalar.....	18
Diğer Alanlarda Yapılmış Çalışmalar.....	20
Yurt Dışında Yapılmış Benzer Çalışmalar.....	23
Bölüm 3 Yöntem.....	26
Araştırma Modeli.....	26
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	26
Veri Toplama Süreci.....	27
Veri Toplama Aracı.....	28

Verilerin Analizi	29
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum.....	31
Ölçekten Öğrencilerin Öğretmen Beklentilerine İlişkin Betimsel Bulgular.....	31
Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular.....	33
Sınıf Düzeyine Göre Bulgular.....	36
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	41
Sonuç.....	41
Tartışma.....	42
Öneriler	45
Kaynaklar	46
EK-A: Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenlerinden Beklentiler Ölçeği	54
EK-B: Etik Beyanı.....	55
EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	56

Tablolar Dizini

Tablo 1 Öğrencilerin Ölçekten ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara Ait Betimsel İstatistikler	31
Tablo 2 Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanat Öğretmenlerinden Beklentilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular.....	34
Tablo 3 Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanat Öğretmenlerinden Beklentilerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	37

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis)

CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index)

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis)

EACEA: Eğitim, İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency)

GFI: İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index)

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)

RMSEA: Yaklaşık Kök Ortalama Kare Hatası (Root Mean Square Error of Approximation)

Bölüm 1

Giriş

Eğitim, bireyin yaşamı boyunca bilinçli ya da bilinçsiz olarak edindiği yaşantılar sonucu bilgi, beceri, tutum ve davranışlarında meydana gelen değişimleri ifade eden bir süreçtir (Boydak Özcan ve Özdemir, 2018). Eğitim aynı zamanda bir toplumun genel kabul görmüş değerlerinin yetiştirmekte olan kuşaklara aktarılmasını da içeren bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Dinçer, 2003). Bu yönüyle eğitim bireysel yaşantılar yoluyla gerçekleşen bir süreç olmasının yanı sıra toplumsal yapıyla ilişkili bir olgu olarak ele alınmaktadır.

Eğitim süreci içerisinde yer alan alanlardan biri olan sanat eğitimi bireyin sanatsal yaşantılar yoluyla öğrenme sürecine katılımını konu alan bir eğitim alanı olarak değerlendirilebilir. Dewey'in (1980) sanatı bir "yaşantı (experience)" olarak ele alan yaklaşımı sanatın gündelik yaşamdan kopuk bir etkinlik değil bireyin çevresiyle kurduğu etkileşimler içinde anlam kazanan bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Dewey'e göre sanat, yalnızca estetik bir ürün ortaya koyma süreci değil bireyin yaşamla kurduğu ilişkinin bir parçasıdır. Bu yaklaşım sanat eğitiminin eğitim süreci içerisindeki konumunun yaşantı temelli bir bakış açısıyla ele alınmasına olanak sağlamaktadır.

OECD'nin (2013) *Art for Art's Sake* başlıklı raporunda, sanat eğitiminin akademik başarı üzerindeki doğrudan etkilerine ilişkin bulguların sınırlı olduğu buna karşın yaratıcılık, iletişim ve iş birliği gibi bazı bilişsel ve sosyo-duyuşsal alanlarla ilişkili bulguların ele alındığı belirtilmektedir. Bu durum sanat eğitiminin eğitim sistemleri içerisindeki işlevinin akademik çıktılarla sınırlı olmayan bir çerçevede ele alındığını göstermektedir.

Sanat eğitiminin birey ve toplum açısından taşıdığı önem farklı araştırmalarda da ele alınmaktadır. Başbuğ (2024), sanat eğitiminin birey ve toplum açısından bir gereklilik olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmekte sanatın kültürel ve estetik bilinçle ilişkisine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi bireysel gelişim süreçleriyle birlikte kültürel süreklilik ve toplumsal bilinçle ilişkilendirilen bir alan olarak ele alınmaktadır.

Görsel sanatlar dersinde sanat eğitiminin sınıf içi uygulamaları öğretmenin öğretim süreci çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu süreçte öğretmen öğretim stratejileri kullanarak öğretim sürecini yürütmekte ve öğrenme ortamını düzenlemektedir (Gündüz ve Kumcağız, 2018). Ayrıca öğretmen öğrenci merkezli bir anlayış doğrultusunda sanatsal süreçte rehber rol üstlenmektedir (Kılıç, 2023).

Sanat eğitiminin bireysel boyutlarına odaklanan çalışmalarda öğrencilerin sanatsal etkinlikler yoluyla yaratıcılıklarını geliştirmelerine ve sanatsal yaşantılar aracılığıyla kendilerini ifade etmelerine yönelik kazanımlar ele alınmaktadır. Buyurgan ve Buyurgan (2020), sanat eğitimi yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ıraksak düşünmenin geliştirildiği ve öğrencilerin kişisel gelişimlerine paralel olarak yönlendirildiği bir eğitim alanı olarak tanımlamaktadır. Eisner (2003) ise öğrenmenin deneyim yoluyla gerçekleştiğini ve okullarda bu deneyimin müfredat ile öğretim uygulamaları tarafından şekillendirildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi duyuların etkinleşmesiyle başlayan ve hayal gücüyle ilişkili nitel deneyimlerin olduğu bir öğrenme süreci olarak ele alınmaktadır.

Türkiye’de görsel sanatlar dersinin uygulanmasına ilişkin araştırmalar, sanat eğitiminin kuramsal önemine karşın uygulama sürecinde çeşitli güçlüklerle karşılaşıldığını ortaya koymaktadır. Dorukan (2009), ilköğretim kurumlarında görsel sanatlar dersinin program, süre, ölçme-değerlendirme ve uygulama boyutlarında sorunlar bulunduğunu belirtmektedir. Benzer biçimde, Üçüncü Altuğ ve Çakır İlhan’ın (2021) öğretmen görüşlerine dayalı çalışması ders saati yetersizliği, materyal eksiklikleri ve öğrenci ilgisizliği gibi unsurların dersin yürütülmesini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır.

Bu sorunların yalnızca sınıf içi uygulamalarla sınırlı olmadığı literatürdeki diğer çalışmalarla desteklenmektedir. Özsoy (2001), sanat eğitimi alanında yapılan bilimsel çalışmaların sınırlılığına dikkat çekerken, Yazar, Aslan ve Şener (2014), görsel sanatlar dersine yönelik ilgisizliğin yalnızca öğrencilerle sınırlı olmadığını, aile, okul yönetimi ve eğitim sistemine ilişkin etkenlerle de ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu bulgular sanat eğitiminin uygulanmasında yapısal ve algısal sorunların birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Öte yandan Millî Eğitim Bakanlığı (2018) tarafından hazırlanan görsel sanatlar dersi öğretim programında, öğrencilerin estetik duyarlılık geliştirmeleri, kültürel mirası tanımaları ve sanatı yaşamlarının bir parçası olarak algılamaları hedeflenmektedir. Ancak Aydın (2022), öğretim programında yer alan bu hedeflerin sınıf ortamına yansıtılmasında ders saati, fiziki koşullar ve paydaşların derse bakışı gibi etkenlere bağlı olarak çeşitli güçlüklerle karşılaşıldığını ifade etmektedir

Literatürde görsel sanatlar dersine ilişkin çalışmaların büyük bir bölümünün öğretmen görüşleri, öğretim programları ve dersin yapısal sorunlarına odaklandığı görülmektedir (Dorukan, 2009; Üçüncü Altuğ ve Çakır İlhan, 2021; Yazar vd., 2014). Bu çalışmaların ağırlıklı olarak öğretmen ve sistem temelli veriler üzerinden yürütülmesi, öğrencilerin derse ve öğretmene ilişkin görüşlerinin daha sınırlı biçimde ele alındığını düşündürmektedir. Oysa dersin doğrudan öznesi olan öğrencilerin beklentilerinin incelenmesi öğretim sürecinin işleyişine ilişkin daha bütüncül bir değerlendirme yapılmasına olanak tanıyabilir.

Bu nedenle görsel sanatlar dersinde öğrencilerin öğretmenlerinden beklentilerinin belirlenmesi dersin niteliğinin anlaşılması açısından önemli görülmektedir. Bu araştırma öğrencilerin öğretmenlerinden beklentilerini merkeze alarak literatürde sınırlı biçimde ele alınmış olan bu alana katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Problem Durumu

Ortaokul düzeyinde verilen görsel sanatlar dersi öğrencilerin sanatsal etkinlikler aracılığıyla sanatsal üretim süreçlerine katılmalarına olanak tanıyan derslerden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu ders kapsamında öğrencilerin sanatsal ürünler ortaya koymaları ve sanatsal süreçlere dâhil olmaları hedeflenmektedir. Literatürde sanat eğitimi alan öğrencilerin yaratıcılığın akıcılık, esneklik, orijinallik ve detaylara girme gibi boyutlarında, sanat eğitimi almayan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde performans sergiledikleri ortaya konulmuştur (Aral, 1999). Bu bulgular görsel sanatlar dersinin öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olabildiğini düşündürmektedir.

Okul ortamındaki uygulamalara bakıldığında ise görsel sanatlar dersinin her zaman bu doğrultuda yürütülemediğine ilişkin değerlendirmelere rastlanmaktadır. Görsel sanatlar dersinin teorik olarak önemine vurgu yapılmasına karşın, uygulama sürecinde çeşitli sınırlılıklarla karşılaşıldığı ve dersin istenilen düzeyde gerçekleştirilemediği literatürde ifade edilmektedir (Akkurt ve Boratav, 2018). Bu durumun dersin sınıf içi uygulamalarının niteliğini etkileyebildiği ve öğretim sürecinin farklı boyutlarında çeşitli güçlükler yaratabildiği değerlendirilmektedir.

Görsel sanatlar dersinde öğretmenin dersi ele alış biçimi ve sınıf içi uygulamaları sürecin önemli bileşenlerinden biri olarak görülmektedir. Öğretmenin öğrencilerle kurduğu iletişim, ders sürecinde benimsediği öğretim yaklaşımı ve sunduğu geri bildirimlerin öğrencilerin derse yönelik algıları ve beklentileri üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda öğretmenin sınıf içindeki tutum ve davranışları ile öğrenme-öğretme sürecinin nasıl yapılandırıldığı öğrencilerin derse ilişkin beklentilerinin oluşmasında belirleyici olabilmektedir.

Literatür incelendiğinde görsel sanatlar dersine ilişkin çalışmaların çoğunlukla dersin genel yapısı, öğretim programları ve öğretmen görüşleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna karşılık özellikle ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmen davranışlarına ve öğrenme-öğretme sürecine ilişkin beklentilerinin, öğrenci bakış açısıyla ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum görsel sanatlar dersinde öğretmen davranışları ile öğrenme-öğretme sürecine ilişkin uygulamaların, dersin hedefleri doğrultusunda ve öğrenci beklentileri çerçevesinde incelenmesine yönelik araştırmalara duyulan gereksinimi ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden hangi tür beklentilere sahip olduklarını belirlemektir. Bunun yanı sıra bu beklentilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir. Bu çerçevede öğrencilerin kullanılan ölçeğin

genel puanı ve alt boyutlarına ilişkin beklenti düzeyleri ile bu düzeylerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımı ele alınmaktadır.

Öğrencilerin bir derse ilişkin beklentileri derse yönelik algılarının anlaşılmasına ilişkin ipuçları sunabilir. Görsel sanatlar dersi öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine, yaratıcılıklarını kullanmalarına ve farklı bakış açıları geliştirmelerine imkân tanıyan bir alan olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin bu derste öğretmenlerinden ne tür beklentilere sahip olduklarının belirlenmesi önemli görülmektedir. Bu beklentilerin sistemli biçimde incelenmesi görsel sanatlar dersine ilişkin yapılacak değerlendirme çalışmalarına dayanak oluşturabilecek bir bilgi zemini sunabilir.

Araştırmadan elde edilecek bulguların özellikle şu açılardan yarar sağlayabileceği düşünülmektedir:

- **Öğretmen uygulamaları:** Öğrencilerin hangi öğretim yaklaşımlarına ve sınıf içi davranışlara daha fazla önem verdiklerini ortaya koyarak öğretmenlerin ders işleyişlerini ve sınıf içi iletişimlerini gözden geçirmelerine katkı sağlayabilir.
- **Okul ve uygulama süreçleri:** Öğrenme ortamının düzenlenmesi, materyal kullanımının planlanması ve ders etkinliklerinin çeşitlendirilmesi konularında okul yönetimleri ve ilgili birimler için yol gösterici olabilir.
- **Literatüre katkı:** Ortaokul düzeyinde öğrenci görüşlerine dayalı güncel bulgular sunarak görsel sanatlar eğitimi alanındaki öğrenci odaklı çalışmalara ek bir katkı sağlayabilir.

Bu yönleriyle çalışma görsel sanatlar dersinin öğrenciler için daha anlamlı, ulaşılabilir ve katılımcı bir öğrenme deneyimi hâline gelmesine yönelik çabalara dolaylı olarak destek sağlayabilir.

Araştırma Problemi

Bu araştırmanın temel problemi şu şekilde ifade edilebilir: “Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden beklentileri nelerdir?”

Bu temel problem öğrencilerin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden beklentilerini, öğretmen davranışları ve öğrenme–öğretme sürecine ilişkin beklentiler boyutları üzerinden incelemeye yöneliktir.

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemlerini aşağıdaki sorular oluşturmaktadır:

- 1- Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmene yönelik beklenti düzeyleri (genel ve alt boyutlar bazında) nasıldır?
- 2- Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden beklentileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3- Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden beklentileri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sayıtlılar

- Katılımcıların, ölçekte yer alan ifadelere verdikleri yanıtların, görsel sanatlar dersine ve öğretmenlerine ilişkin kendi görüş ve değerlendirmelerini yansıttığı varsayılmaktadır.
- Araştırmaya dâhil edilen örneklemin, çalışma kapsamında ele alınan ortaokul öğrencilerinin özelliklerine ilişkin genel bir çerçeve sunduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerinde bulunan üç resmî ortaokulda öğrenim gören öğrencilerle yürütülmüş olup bu okullarda elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Bu araştırmadaki veriler öğrenci yanıtlarına dayalı olarak toplanmış olup çalışma bu veri türüyle sınırlıdır.

- Araştırma nicel ve betimsel bir araştırma deseni kapsamında gerçekleştirilmiş olup belirlenen değişkenler çerçevesinde elde edilen verilerin incelenmesiyle sınırlıdır.

Tanımlar

Estetik Algı: Karaahmet Balcı'ya (2015) göre algı, duyumdan farklı olarak bir süreçtir. Estetik algı da bu anlamda yapıcı diğer algılardan farksız olmakla birlikte, bireyin sanatta kodlanmış değerleri kavrayabilmesi için belirli bir birikim ve yaşantıya sahip olmasını gerektirmektedir. Tuna (2007) ise estetik algıyı, algılama ile ilişkili bir kavram olarak ele almakta ve estetik algının sanat eleştirisi ve sanat yapıtını değerlendirme süreçleriyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir.

Beklenti: Beklenti, bireyin çabası sonucunda belirli bir performans ya da sonuca ulaşacağına yönelik bir inanç olarak ele alınmaktadır (Şeker, 2014). Bu kavram, ulaşılan sonuçlara verilen değerle birlikte güdülenme ile ilişkilendirilmektedir (Saraç ve Kırmızı, 2011).

Görsel Sanatlar Eğitimi: Görsel sanatlar eğitimi sanat eğitimi kapsamında ele alınmakta birlikte estetik, kültürel ve bireysel boyutları bulunan çok yönlü bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2025).

Eğitimde Motivasyon: Eğitimde motivasyon, bireyin davranışlarını başlatan bu davranışlara yön veren ve sürekliliğini etkileyen içsel ve dışsal etmenlerle ilişkili bir süreç olarak ele alınmaktadır (Akbaba, 2006).

Sanat: Sanat, bireyin duygu ve düşüncelerini estetik yollarla ifade etme süreci olarak ele alınmaktadır (Eroğlu ve Yayan, 2022). Sanatın, insanın varlıkla ilişki kurma ve yaşamı estetik bir biçimde anlamlandırma yollarından biri olduğu belirtilmektedir (Işık, 2025). Ayrıca sanat, kültürle ilişkili, tarihsel süreç içinde toplumların izlerini ve belleğini yansıtan kadim bir insan etkinliği olarak değerlendirilmektedir (İskenderoğlu ve Gögebakan, 2022).

Öğretmen Davranışları: Öğretmen davranışları öğretmenin sınıf ortamında öğrencilerle kurduğu etkileşim biçimleri ile öğretim sürecinde sergilediği tutum ve uygulamaları kapsayan bir kavram olarak ele alınmaktadır (Anwar ve Nawaz, 2021).

Sınıf Atmosferi: Sınıf atmosferi öğretmenin öğretme ve sınıf yönetimi becerileri ile sınıf içi iletişim ve etkileşim tarzıyla ilişkili olan öğrenme–öğretme sürecinin bir parçası ve bu süreçte aracı bir değişken olarak ele alınan bir kavramdır (Küçüköğlu ve Köse, 2008)

Bu bölümde açıklanan kavram ve tanımlar, araştırmanın kuramsal çerçevesini desteklemek sonraki bölümlerde ele alınan değişkenlerin çözümleme ve yorumlanmasına kavramsal bir temel oluşturmaktadır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Kuramsal Temel

Bu bölümde ortaokul düzeyinde görsel sanatlar dersine ilişkin öğrenci beklentileri kuramsal bir çerçevede ele alınmaktadır. Böylelikle araştırmada kullanılan temel kavramların dayanakları netleştirilmekte ve elde edilen bulguların yorumlanmasına yön verecek kuramsal çerçeve oluşturulmaktadır.

Sanat Eğitiminin Pedagojik Temelleri: Sanat eğitimi bireyin sanatsal düşüncelerini, hayal gücünü ve yaratıcılığını ortaya koymasına olanak tanıyan bir eğitim alanı olarak ele alınmaktadır. Demirci Katıranlı'nın (2017) çalışmasında, sanat eğitiminin yalnızca sanatçı yetiştirmeye yönelik bir alan olmadığı bireylerin sanatsal düşüncelerini gerçekleştirmelerine, özgün ve özgür düşünebilmelerine katkı sunduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi, estetik beğeni ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişimini destekleyen bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmektedir.

Aynı çalışmada sanat eğitiminin bireylerin sanatsal yetenek ve yaratıcılıklarını fark etmelerine ve geliştirmelerine katkı sağladığını geçmişten günümüze kültürel ve sanatsal değerlere yönelik farkındalık oluşturmada işlev üstlendiği vurgulanmaktadır (Demirci Katıranlı, 2017). Bu yönüyle sanat eğitimi, bilişsel ve duyuşsal boyutları birlikte ele alan bütüncül bir pedagojik süreç olarak ele alınmaktadır.

Sanat eğitiminin pedagojik boyutunu ele alan bir diğer çalışma Karabulut, Karakuzu ve Konca (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar sanat eleştirisinin öğrencilerde var olan estetik algının körelmesini önlemede ve bu algının geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Sanat eleştirisi sürecinin, öğrencilerin sanat eserlerini daha iyi anlamalarına ve sanatsal değerleri fark etmelerine katkı sunduğu ifade edilmektedir.

Karabulut vd. (2008), sanat eleştirisinin kültürel ve sanatsal değerleri görünür kılan, bilgilendirici ve eğitici bir işlev taşıdığını bu yönüyle sanat eğitimi sürecinde eleştirel düşünme becerilerinin gelişimini desteklediğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşımda sanat eğitimi, öğrencilerin sanat eserleriyle ilişki

kurmalarını ve sanatsal üretimlerin anlam boyutunu kavramalarını destekleyen pedagojik bir araç olarak ele alınmaktadır.

Bu çerçevede sanat eğitimi estetik algı, eleştirel düşünme ve sanatsal farkındalık gibi becerilerin gelişimine katkı sağlayan bir öğrenme alanı olarak değerlendirilebilir. Kuramsal yaklaşımlar, sanat eğitiminin pedagojik boyutunun yalnızca uygulamaya değil, aynı zamanda düşünme, değerlendirme ve anlamlandırma süreçlerine de dayandığını göstermektedir

Ortaokul Öğrencilerinin Gelişimsel Özelliklerinin Sanat Eğitimiyle İlişkisi:

Ortaokul dönemi, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerinin birlikte ilerlediği, yaratıcılık potansiyelinin belirgin biçimde ortaya çıktığı bir gelişim evresi olarak ele alınmaktadır. Bu dönemde öğrencilerin sanatsal etkinlikler yoluyla kendilerini ifade edebildikleri, duygu ve düşüncelerini farklı yollarla aktarabildikleri belirtilmektedir (Baltacı ve Eker, 2019).

Serin ve Taşkesen'in (2021) ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin görüşlerinin “duygu aktarımı, üretkenlik, görsel anlatım ve yaratıcılık” kavramları etrafında şekillendiği görülmüştür. Aynı çalışmada, öğrencilerin sanata yönelik farkındalıklarının artmasıyla birlikte oluşturdıkları ürünlerde özgünlük özelliklerinin ortaya çıktığı ve sanatsal ifade becerilerinin geliştiği belirlenmiştir

Çelik (2013), sanat eğitiminin yalnızca estetik beğeni kazandırmaya yönelik bir alan olarak değerlendirilmemesi gerektiğini bunun yanında sorgulayıcı düşünmeyi ve üretkenliği destekleyen bir öğrenme süreci olarak ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Sanat eğitimi, bireyin düşünme, tasarlama ve üretme süreçlerini kapsayan çok yönlü bir eğitim alanı olarak tanımlanmaktadır

Görsel sanatlar derslerinin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine katkı sağladığı, duyguları harekete geçirerek öğrenme sürecini ve dikkati desteklediği ifade edilmektedir. Ulus (2024), sanat eğitiminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını desteklediğini ve çok yönlü gelişimlerine olanak tanıdığını belirtmektedir

Akengin ve Gök'ün (2019) çalışmasında, sanat eğitimi alan öğrencilerin kişiler arası ilişki ve iletişim becerilerinin incelendiği, bu öğrencilerin iletişim,

empati ve problem çözme boyutlarında olumlu özellikler gösterdikleri ortaya konmuştur. Araştırmada sanat eğitimi alan bireylerin sosyal etkileşim süreçlerinde daha etkin oldukları saptanmıştır

Sarıgöz, Sağ ve Cam (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise sanat eğitiminin öğrencilerin yaratıcılıklarını ve bilişsel becerilerini desteklediği, aynı zamanda iş birliği yapma eğilimini artırarak sosyalleşme süreçlerine katkı sunduğu ifade edilmektedir. Sanat eğitiminin öğrencilerin duygu, düşünce ve izlenimlerini estetik bir düzeyde ifade etmelerine olanak sağladığı belirtilmektedir

Uluslararası düzeyde Avrupa Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA, 2009) raporunda, sanat ve kültür eğitiminin Avrupa eğitim sistemlerinde kültürel farkındalık ve yaratıcılığı geliştirme amacıyla öğretim programlarında yaygın biçimde yer aldığı belirtilmiştir. Raporda sanat eğitiminin öğrencilerin kültürel bilinç kazanmalarında önemli bir rol üstlendiği vurgulanmaktadır

Türkiye bağlamında Aksoy ve Gürbüz (2022), görsel sanatlar öğretim programında kültürel kimliğin yapılandırılması, toplumun kültürel değerlerinin benimsenmesi, farklı kültürlere saygı geliştirilmesi ve özgür, sorgulayıcı bireylerin yetiştirilmesinin temel hedefler arasında yer aldığını belirtmektedir. Araştırmada görsel sanatlar derslerinin öğrencilerin aktif katılımını esas alan bir yapı sunduğu ifade edilmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde ortaokul döneminin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerinin birlikte ele alındığı bir süreç olduğu görülmektedir. Bu süreçte sanat eğitiminin öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine, yaratıcılıklarını ortaya koymalarına ve sosyal etkileşim becerilerini desteklemelerine olanak tanıyan bir öğrenme alanı olarak ele alındığı görülmektedir. Görsel sanatlar derslerinin öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekleyen yapısıyla eğitim programları içerisinde önemli bir yer tuttuğu hem ulusal hem de uluslararası çalışmalar tarafından vurgulanmaktadır.

Sanat Eğitiminde Öğretmenin Rolü: Sanat eğitimi sürecinde öğretmen öğrenme ortamını yapılandıran ve süreci yönlendiren temel bir unsur olarak ele alınmaktadır. Bilici Öztürk ve Aksoy (2022), sanat temelli araştırma yaklaşımlarının öğrenci merkezli bir yapı sunduğunu öğrenciyi araştırmaya,

sorgulamaya ve üretmeye yönelten bu ortamların öğretmen rehberliğinde biçimlendiğini belirtmektedir. Bu yaklaşımlarda öğretmen öğrenme sürecini planlayan, öğrencilerin sanatsal deneyimlerini destekleyen ve sürecin ilerleyişine eşlik eden bir rol üstlenmektedir.

Öğretmenin sanat eğitimi sürecindeki rolü, yalnızca teknik bilgi aktarımıyla sınırlı görülmemektedir. Irak (2019), sanat yoluyla edinilen yaşantıların öğrencilerin okulda öğrendiklerini günlük yaşamla ilişkilendirmelerine, karar verme ve yargıda bulunma süreçlerini geliştirmelerine katkı sağladığını bu sürecin niteliğinin ise büyük ölçüde öğretmenlerin rehberliğine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Aynı çalışmada, çocukların sanatsal deneyim kazanmalarının yetişkinlerin ve özellikle öğretmenlerin yönlendirmesiyle mümkün olduğu öğretmenlerin sanat eğitimi alanında yeterli bilgi, deneyim ve pedagojik donanıma sahip olmalarının önem taşıdığı vurgulanmaktadır.

Branş öğretmenlerinin sanat eğitimine yönelik görüşlerini inceleyen araştırmalar öğretmenin süreçteki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Yılmaz Arıkan ve Şirin (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sanat eğitimi yapılan sınıflarda öğrencilerin bireysel etkinlik düzeylerinin ve öğrenme motivasyonlarının daha yüksek olduğu yönünde öğretmen görüşleri tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, resim derslerinin öğrencilerin görsel algılarını geliştirdiği, bunun diğer derslerdeki akademik başarıya olumlu yansıdığı gözlem becerisi, yaratıcılık, kendine güven ve estetik beğeni gibi alanlara katkı sunduğu ifade edilmektedir. Bu bulgular öğretmenin sınıf içi uygulamalarının öğrencilerin derse katılımı ve öğrenme süreci üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Sanat temelli araştırma yaklaşımlarından biri olan A/r/tografi, öğretmeni sanatçı, araştırmacı ve öğretmen kimliklerini bir arada ele alan bir çerçeve sunmaktadır. Bilici Öztürk ve Aksoy (2022), A/r/tografiyi hem öğretmeni hem de öğrenciyi süreç boyunca aktif kılan, yaşayan ve sürekli gelişen bir sorgulama biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımda öğretmen öğrenciler için bir rol model ve rehber konumunda yer almaktadır. Süreç ortaya çıkan ürün kadar önemli görülmektedir. Çalışmada A/r/tografi temelli uygulamaların öğrenci ve öğretmenlerin yaratıcılık ve yeterlik düzeylerinin gelişimine katkı sağlayabileceği belirtilmektedir.

Bu çalışmalar birlikte ele alındığında sanat eğitimi sürecinde öğretmenin öğrenme ortamını yapılandıran, öğrencilerin sanatsal deneyimlerini yönlendiren ve sürecin niteliği üzerinde belirleyici bir role sahip olduğu görülmektedir.

Görsel Sanatlar Dersinde Materyal Kullanımının Önemi: Görsel sanatlar dersinde öğretim sürecinin etkili biçimde yürütülmesinde öğretim teknolojileri ve materyallerinin önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir. Mamur Yılmaz ve Bilici (2016), görsel sanatlar eğitiminin kendine özgü kavram, ilke ve içeriklere sahip olması nedeniyle birçok konunun öğretim materyalleri kullanılmadan somutlaştırılmasının güçleştiğini ifade etmektedir. Çalışmada öğretim teknolojileri ve materyallerinin öğrenme sürecinde birden fazla duyu organına hitap ederek zorlayıcı ve soyut içeriklerin anlaşılmasını kolaylaştırdığı bu durumun öğrenmenin kalıcılığını artırdığı vurgulanmaktadır.

Öğretim materyallerinin ders sürecindeki işlevine ilişkin öğretmen görüşlerini inceleyen Dilmaç (2013), görsel sanatlar derslerinde materyal kullanımının öğrencilerin dikkatini çekmede önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularına göre, görsel materyallerle desteklenen derslerde öğrencilerin derse katılım düzeylerinin arttığı, dersin daha ilgi çekici ve anlaşılır hâle geldiği belirtilmektedir. Aynı çalışmada öğretmenlerin materyal kullanımını gerekli gördükleri ve materyallerin öğretimin önemli bir parçası olduğuna inandıkları ifade edilmektedir.

Görsel sanatlar dersinde kullanılan öğretim materyallerinin, öğrencilerin farklı teknikleri denemelerine olanak tanıdığı ve sanatsal deneyimlerini çeşitlendirdiği belirtilmektedir. Mamur Yılmaz ve Bilici (2016), öğretmenlerin derslerinde bilgisayar, projeksiyon, internet, sanatçı katalogları, tıpkıbasımlar, örnek çalışmalar ve gerçek nesneler gibi çeşitli öğretim materyallerinden yararlandıklarını ancak bu kullanımın okullardaki donanım olanaklarıyla sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Çalışmada materyal çeşitliliğinin sınırlı olmasının bazı sanat konularının öğretimini zorlaştırdığı ifade edilmektedir.

Literatürde görsel sanatlar alanına yönelik öğretim teknolojisi ve materyal eksikliklerinin öğretmenler açısından çeşitli sorunlara yol açtığı belirtilmektedir. Mamur Yılmaz ve Bilici (2016), özellikle sanatsal düzenleme ilkeleri, perspektif, desen ve sanat tarihi gibi konuların öğretiminde materyal yetersizliği nedeniyle

öğretmenlerin zorlandıklarını, materyal bulma ve hazırlama sürecinin öğretmenler için zaman kaybına neden olduğunu vurgulamaktadır. Aynı çalışmada, okullardaki fiziki ve teknolojik yetersizliklerin derslerin istenen nitelikte yürütülmesini güçleştirdiği ifade edilmektedir.

Bu bağlamda görsel sanatlar dersinde öğretim teknolojileri ve materyallerinin kullanımı, öğrenme sürecinin desteklenmesi ve dersin işlevselliğinin artırılması açısından önemli bir unsur olarak ele alınmaktadır. Dılmaç (2013) ve Mamur Yılmaz ve Bilici (2016) tarafından ortaya konulan bulgular materyal kullanımının öğretmenlerin ders uygulamalarında merkezi bir yer tuttuğunu ve öğretim sürecinin niteliğiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Yaratıcılığın Geliştirilmesinde Sanat Eğitiminin Rolü: Yaratıcılık, bireyin sahip olduğu bilgi ve yaşantıları kullanarak yeni fikirler ve ürünler ortaya koymasını sağlayan bir süreç olarak ele alınmaktadır. Dinçeli (2020), sanatı hayal gücü ve yaratıcılığın etkin biçimde kullanıldığı, duygu ve düşüncelerin estetik bir dil aracılığıyla ifade edildiği bir alan olarak tanımlamakta, yaratıcılığı ise var olan bilgilerin yeniden düzenlenmesiyle yeni bilgi ve ürünlerin oluşturulduğu bir süreç olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda sanat, bireyin algıları, yaşantıları ve çevresiyle kurduğu ilişki doğrultusunda yaratıcı sürecin biçimlendiği bir ifade alanı olarak değerlendirilmektedir. Sanat eğitimi ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, sanat eğitimi alan bireylerin yaratıcılık düzeylerinin daha yüksek olduğu yönünde bulgular yer almaktadır. Dikici (2006), sanat eğitimi alan öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin, sanat eğitimi almayan öğrencilere göre anlamlı biçimde yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyet değişkeninin yaratıcılık üzerinde belirleyici bir etki oluşturmadığını belirtmektedir. Bu bulgular, sanat eğitiminin yaratıcılıkla ilişkili bir öğrenme alanı olduğunu göstermektedir. Sanat eğitimi–yaratıcılık etkileşimini ergenlik dönemi bağlamında ele alan Aral (1999), sanat eğitimi alma durumunun öğrencilerin yaratıcılık boyutlarında farklılaşmaya neden olduğunu ifade etmektedir. Çalışmada, sanat eğitimi alan grupların yaratıcılık puanlarının, sanat eğitimi almayan gruplara göre daha yüksek olduğu cinsiyet değişkeninin ise anlamlı bir fark yaratmadığı belirtilmektedir. Bu durum, yaratıcılığın eğitimsel yaşantılarla ilişkili olarak ele

alınabileceğini göstermektedir. Yaratıcılığın geliştirilmesinde kullanılan öğretim yöntemleri de görsel sanatlar dersleri bağlamında ele alınmaktadır. Çaydere ve Kaya (2021), görsel sanatlar derslerinde öğrencilerin hata yapma kaygısı nedeniyle özgün fikir üretmekte zorlanabildiklerini belirtmektedir. Bu durumu azaltmaya yönelik olarak beyin fırtınası tekniğinin etkilerini incelemektedir. Araştırmada, beyin fırtınası tekniğiyle yürütülen derslerde öğrencilerin fikirlerini özgürce ifade edebildikleri, arkadaşlarının fikirlerinden yararlanarak daha özgün düşünceler geliştirdikleri ve bu düşünceleri sanatsal ürünlere dönüştürebildikleri ortaya konmuştur.

Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde sanat eğitiminin yaratıcılıkla ilişkili bir öğrenme alanı olarak ele alındığı ve farklı yaş gruplarında yaratıcı düşünme süreçleriyle bağlantılı biçimde incelendiği görülmektedir.

Yeni Dijital Materyallerle Sanat Eğitime İlgili Artırmak: Dijital teknolojiler, sanat eğitimi alanında öğrenme ortamlarının yapısını değiştirerek yeni ifade ve üretim biçimlerinin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Mazlum (2024), dijital teknolojilerin sanat eğitiminde öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif biçimde katılmalarını desteklediğini, sanatsal becerilerin geliştirilmesine katkı sunan etkileşimli ve dinamik ortamlar oluşturduğunu belirtmektedir. Çalışmada, dijital uygulamaların sanatsal ifade alanını genişlettiği ve çağdaş sanat eğitimi bağlamında yeni öğrenme olanakları sunduğu ifade edilmektedir.

Görsel sanatlar derslerinde dijital materyallerin kullanımı öğretim sürecine farklı boyutlar kazandırabilir. Asker (2018), etkileşimli tahta ve dijital sanat ortamlarının ders sürecini desteklediğini, öğrenci ilgisini artırdığını ve öğretmenlerin geri bildirim süreçlerini kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. Araştırmada dijital araçların öğrencilerin çalışmalarını paylaşmalarına değerlendirme süreçlerine katılmalarına ve öğrenme süreçlerini görselleştirmelerine imkân tanıdığı belirtilmektedir.

Dijital teknolojilerin sanat eğitimindeki rolü öğretim sürecini desteklemenin ötesinde, doğrudan sanatsal üretimin gerçekleştiği bir ortam sunmasıyla da ele alınmaktadır. Avcı (2015), dijital teknolojilerin sanat eğitiminde hem öğretim materyali hem de sanatsal üretim ortamı olarak kullanıldığını vurgulamaktadır. Çalışmada, öğrencilerin Web 2.0 araçları ve dijital ortamlarla etkileşimleri

sonucunda dijital sanat algılarının geliştiği ve dijital ortamda gerçekleştirilen etkinliklerin sanatsal düşünme biçimlerini genişlettiği ifade edilmektedir.

Dijital materyallerin sanat eğitiminde öğrenme ortamlarını çeşitlendiren ve öğrencilerin sanatsal süreçlerle etkileşimini destekleyen bir unsur olarak ele alındığı görülmektedir.

Eğitimde Beklenti Kavramı ve Öğrenci Beklentilerinin Önemi: Eğitimde beklenti kavramı, öğrencilerin gelecekte ulaşabileceklerini düşündükleri eğitim düzeyine ya da akademik başarıya ilişkin öngörülerini ifade etmektedir. Literatürde eğitsel beklentiler, öğrencilerin mevcut koşulları ve algıladıkları fırsatlar doğrultusunda eğitim sürecinde hangi noktaya ulaşabileceklerine dair yaptıkları değerlendirmeler olarak ele alınmaktadır (Dochow ve Neumeyer, 2021). Bu yönüyle beklentiler öğrencilerin isteklerinden ziyade daha çok gerçekçi değerlendirmelere dayanan bir yapı olarak tanımlanmaktadır.

Eğitsel beklentilerin öğrencilerin eğitim sürecindeki yönelimleriyle ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Ancak bu beklentilerin her zaman doğrudan davranışları belirleyen bir unsur olmadığı kimi durumlarda öğrencilerin içinde bulundukları sosyal ve yapısal koşulların bir yansıması olarak ortaya çıkabildiği de ifade edilmektedir (Dochow ve Neumeyer, 2021). Bu durum beklentilerin tek başına bir sonuç değişkeni olmaktan ziyade eğitim sürecinin farklı bileşenleriyle birlikte ele alınması gereken bir kavram olduğunu göstermektedir.

Öğrenci beklentileri zaman içerisinde değişebilen bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilerin eğitim sürecinde aldıkları geri bildirimler ve yaşadıkları akademik deneyimler doğrultusunda beklentilerini yeniden şekillendirebildikleri belirtilmektedir. Bu nedenle beklentiler, eğitim süreci boyunca sabit kalan bir özellikten ayrı gelişimsel süreçlerle birlikte güncellenebilen bir değerlendirme alanı olarak ele alınmaktadır (Pinquart ve Pietzsch, 2022).

Meta-analiz bulgularına dayalı çalışmalar öğrencilerin uzun vadeli eğitim hedeflerine ilişkin beklentileri ile kısa vadeli akademik başarı beklentilerinin farklı değişim örüntüleri gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Bazı beklentilerin zaman içerisinde daha istikrarlı seyrettiği, bazılarının ise eğitim sürecinin ilerleyen

aşamalarında daha belirgin değişimler gösterebildiği ifade edilmektedir (Pinquart ve Pietzsch, 2022).

Bu çerçevede öğrenci beklentileri, öğrencilerin eğitim sürecine ilişkin algılarını ve deneyimlerini anlamada kullanılan kavramsal bir araç olarak değerlendirilmektedir. Beklentilerin incelenmesi öğrencilerin eğitim sürecinde kendilerini nasıl konumlandıkları betimlenmesine katkı sunabilir.

Sanatsal İfadede Öğretmenin Rolü: Sanat eğitimi sürecinde öğretmenin rolü, öğretmen yetiştirme ve öğretim sürecine ilişkin çalışmalar çerçevesinde ele alınmaktadır. Karabulut (2008), sanat eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde duygusal zekâ kavramının önemine odaklanmakta ve öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeylerinin sanatsal eğitim süreciyle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Çalışmada, duygusal zekâyâ ilişkin becerilerin öğretmen adaylarının kendilerini ifade edebilmeleri ve sanatsal süreçlere yaklaşımlarıyla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde bilişsel yeterliklerin yanı sıra duygusal özelliklerin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Görsel sanatlar eğitiminde öğretim sürecinin planlanmasına ilişkin yaklaşımlar, farklı öğretim yöntemlerinin karşılaştırılması yoluyla ele alınmaktadır. Bolat ve Adar Can (2024), farklılaştırılmış öğretim yöntemleri ile görsel sanatlar eğitiminde kullanılan öğretim yöntemlerini karşılaştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profillerinin öğretim sürecinde dikkate alınabileceğini belirtmektedir. Çalışmada öğretim sürecinde içerik, süreç ve ürün boyutlarında farklılaştırma yapılabileceği ifade edilmektedir. Bu durumun görsel sanatlar derslerinde kullanılan öğretim yöntemleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin derse ilişkin görüşlerini inceleyen Aydın ve Yıldız (2024), öğretmenlerin görsel sanatlar dersini öğrencilerin kendilerini ifade edebildikleri bir ders olarak tanımladıklarını ortaya koymaktadır. Araştırmada öğretmen görüşlerine göre dersin yürütülmesinde atölye ortamlarının ve materyal olanaklarının önemli olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca öğretmenler, bireysel ve grup hâlinde gerçekleştirilen sanatsal etkinliklerin ders sürecinde yer aldığını belirtmektedir.

Bu alışmalar kapsamında sanat eğitimi sürecinde öğretmenin rolü, ğretmen yetiştirme sürecinde ele alınan duygusal özellikler, ğretim yöntemlerinin planlanması ve ğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmektedir

Bu bölümde ortaya konulan kuramsal çerçeveyle görsel sanatlar dersinde öğrencilerin öğretmenlerinden beklentilerini anlamlandırmaya yönelik temel bir kavramsal zemin sunulmaya çalışılmıştır. Sanat eğitiminin pedagojik temelleri, öğrencilerin gelişimsel özellikleri, öğretmenin rolü, materyal kullanımı, yaratıcılığın desteklenmesi, dijital materyallerin kullanımı, beklenti kavramı ve beklentini önemi, araştırmanın odaklandığı ğrenci beklentilerinin çok boyutlu yapısını açıklamaya katkı sağlamaktadır.

Bu kuramsal temeller sanat eğitiminin yalnızca teknik beceriler kazandıran bir süreç olmadığını aynı zamanda estetik duyarlılığı, yaratıcılığı, eleştirel düşünmeyi ve sosyal etkileşimi geliştiren bir öğrenme alanı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersine ve öğretmenlerine yönelik beklentilerinin incelenmesi sanat eğitiminin niteliğini artırmaya yönelik uygulamalara ışık tutabilecek ğretim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik anlamlı veriler sunabir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusu ile ilişkili literatür üç ana başlık altında incelenmektedir. İlk olarak görsel sanatlar alanında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde farklı ders alanlarında gerçekleştirilen çalışmalar ele alınmış son olarak ise yurt dışında yapılan benzer araştırmalar değerlendirilmiştir. Bu yapı doğrultusunda araştırma hem ulusal hem de uluslararası literatür ışığında konumlandırılmıştır.

Görsel Sanatlar Alanında Yapılmış alışmalar

Görsel sanatlar eğitimi alanında yapılan araştırmalar, öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının farklı değerşkenler açısından incelendiğini göstermektedir. Bu alışmalar öğrencilerin derse yönelik tutumlarının ğretmen,

öğrenme ortamı ve bazı bireysel özelliklerle ilişkili olarak ele alındığını ortaya koymaktadır.

Yılmaz'ın (2021) ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının derse giren öğretmenin branşı, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yeri, okul başarısı, ders için gerekli materyallere ulaşabilme durumu ve dersin işlendiği ortama göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre görsel sanatlar dersine branş öğretmenin girmesi, derslerin atölye ortamında işlenmesi ve ders materyallerine kolay ulaşılabilmesi durumlarında öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık öğrencilerin cinsiyetleri, anne ve baba eğitim durumları ile aile gelir düzeylerinin tutumlar üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çam'ın (2019) Aksaray ili örnekleminde 8. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlar çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma bulgularında öğrencilerin büyük bir kısmının görsel sanatlar dersini diğer derslere kıyasla daha az önemli gördüğü ve derse yönelik tutumlarının genel olarak orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmada öğrencilerin tutumlarının bazı kişisel değerlendirmeler ve derse yönelik algılarla ilişkili olduğu, çevresel faktörlerin ise tutumlar üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Saka'nın (2020) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları "derse yönelik sevgi ve olumlu tutum", "aktif olarak icra etme isteği" ve "sanata hayranlık ve saygı" alt boyutları kapsamında ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin derse yönelik sevgi ve olumlu tutumlarının yüksek düzeyde, sanata hayranlık ve saygı düzeylerinin ise çok yüksek olduğu buna karşın aktif olarak icra etme isteği alt boyutunda tutum puanlarının daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı olumlu bir yaklaşım sergilediklerini ancak derste aktif üretim süreçlerine katılım konusunda daha sınırlı bir istek gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Yazar, Aslan ve Şener'in (2014) "Sanat Eğitimi Sorunu Olarak Ülkemizde İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Sanat Eğitime Olan İlgisizlik Sebepleri" başlıklı çalışmasında, Türkiye'de sanat eğitiminin eğitim sistemi ve toplumsal algı içerisinde yeterince önemslenmediği ifade edilmiştir. Araştırmada sanat eğitime yönelik ilgisizlik nedenleri eğitim sisteminden kaynaklanan nedenler, öğretmen ve öğrenci kaynaklı nedenler, sosyo-kültürel çevreye bağlı nedenler ve okul yönetiminden kaynaklanan nedenler olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Çalışma bulguları görsel sanatlar dersinin çoğu zaman "olmasa da olur" anlayışıyla değerlendirildiğini ve bu durumun öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyebildiğini göstermektedir.

Alpaslan Asiltürk'ün (2019) doktora tezinde Türkiye'de görsel sanatlar dersinin tarihsel gelişimi ile öğrenciler, öğretmenler ve veliler gibi paydaşların görsel sanatlar eğitime yönelik algı ve beklentileri incelenmiştir. Araştırmada paydaşların görsel sanatlar eğitime ilişkin beklentilerinin öğrencilerin yaratıcılığının geliştirilmesi, estetik duyarlılık kazandırılması ve sanata yönelik farkındalığın artırılması yönünde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarının ve dersin işleniş biçiminin, öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik yaklaşımlarında etkili olduğu ifade edilmiştir.

Görsel sanatlar dersine yönelik öğrenci tutumlarının farklı eğitim kademelerinde çeşitli değişkenler çerçevesinde ele alındığı ve dersin işleniş biçimi, öğretmen özellikleri ve öğrenme ortamının öğrencilerin tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Literatürde görsel sanatlar dersinin öğrenciler tarafından algılanış biçiminin, dersin niteliği ve uygulanma koşullarıyla bağlantılı olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Diğer Alanlarda Yapılmış Çalışmalar

Sanat eğitimi dışındaki alanlarda yapılan araştırmalar, öğrencilerin derslere ve öğretmenlere yönelik beklentilerinin öğrenme-öğretme sürecinin niteliğini doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda öğrencilerin beklentileri çoğunlukla öğretmen davranışları, ders içi etkinlikler, öğretim yöntemleri, ölçme-değerlendirme uygulamaları ve öğrenme ortamının özellikleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Sidekli, Cura ve Yorulmaz'ın (2018) ilkokul üçüncü sınıf öğrencileriyle dil eğitimi bağlamında gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin öğretmenlerinden ders içi etkinliklere aktif katılım, sözel katılım, yazılı katılım, okuma etkinliklerine katılım, konulara yönelim ve ölçme–değerlendirme boyutlarında yüksek düzeyde beklentiye sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin özellikle derslerde etkinlik temelli uygulamaların artırılmasını, derse aktif olarak katılabilecekleri ortamların oluşturulmasını ve ölçme–değerlendirme süreçlerinin düzenli yürütülmesini beklediklerini göstermektedir.

Gökbulut, Yangın ve Sidekli'nin (2008) ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle matematik dersi kapsamında yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin matematik dersine giren öğretmenlerinden ders içi etkinliklere aktif ve sözel katılımın desteklenmesini, okuma çalışmalarına yer verilmesini ve ilgi çekici problemlere daha fazla zaman ayrılmasını bekledikleri tespit edilmiştir. Çalışmada, öğrencilerin yalnızca konu anlatımına dayalı bir öğretim süreci yerine, öğrenciyi derse dâhil eden ve etkileşimi artıran uygulamalara yönelik beklentilerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Sidekli'nin (2010) ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle Türkçe dersi kapsamında yaptığı çalışmada, öğrencilerin öğretmenlerinden ders içi etkinliklere aktif ve sözel katılımlarının desteklenmesini, okuma etkinliklerine daha fazla zaman ayrılmasını ve ders kitabı dışında farklı materyallerin kullanılmasını bekledikleri belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrenciler, tartışma, konuşma ve sınıf içi iletişimi artıran etkinliklere yer verilmesini önemli görmektedir. Bu tür uygulamaların derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmektedir.

Afyon'un (2005) öğrencilerin “ideal yabancı dil (İngilizce) öğretmeni”ne ilişkin beklentilerini incelediği yüksek lisans tezinde, öğrencilerin alanında yeterli, çağdaş öğretim yaklaşımlarını benimseyen, iletişime açık, güler yüzlü, adil ve motive edici bir öğretmen profili bekledikleri belirlenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin yabancı dil öğretiminde öğretmen–öğrenci etkileşiminin güçlü olduğu, öğrenci merkezli bir öğretim sürecini önemsedikleri vurgulanmıştır.

Yeşilyurt ve Gül'ün (2008) ortaöğretimde biyoloji öğretimine yönelik öğretmen ve öğrenci beklentilerini inceledikleri çalışmada, biyoloji öğretim

programının içerik ve yoğunluk açısından gözden geçirilmesi gerektiği, ders saatlerinin yetersizliğinin farklı öğretim yöntemlerinin uygulanmasını sınırlandırdığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin bilgisayar, internet ve teknoloji kullanımı konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını ve ders kitaplarının içerik ve görsel açıdan zenginleştirilmesine yönelik beklentilerin öne çıktığını göstermektedir.

Osmanoğlu ve Yaşa'nın (2018) lise öğrencilerinin okul ortamından beklentilerini inceleyen nitel araştırmasında, öğrencilerin okul idaresinden disiplin uygulamalarının daha esnek hâle getirilmesini, öğrencilere karşı daha fazla ilgi gösterilmesini, sosyal etkinliklerin artırılmasını ve adil bir yönetim anlayışının benimsenmesini bekledikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin öğretmenlerden ders anlatımı sırasında sınıfla daha fazla iletişim kurmalarını, bireysel farklılıkları dikkate almalarını ve derslerde görsel materyaller kullanmalarını istedikleri ifade edilmiştir.

Çelikkaya'nın (2011) ve Aktepe, Tahiroğlu ve Meydan'ın (2014) sosyal bilgiler dersine ilişkin çalışmalarında, öğrencilerin öğretmenlerinden dersleri ilgi çekici hâle getirmelerini, farklı öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanmalarını ve konuları günlük yaşamla ilişkilendirmelerini bekledikleri ortaya konmuştur. Bu araştırmalarda öğrenciler, sosyal bilgiler derslerinde kendilerini ifade edebilecekleri, soru sorabilecekleri, tartışmalara katılabilecekleri ve etkinlik temelli uygulamaların yer aldığı öğrenme ortamlarını önemli gördüklerini belirtmişlerdir.

Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, farklı ders alanlarında öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlerden ve öğrenme ortamlarından beklentilerinin büyük ölçüde aktif katılım, etkileşim, öğrenci merkezli uygulamalar ve destekleyici öğretmen davranışları etrafında şekillendiği görülmektedir. Araştırma bulguları, branştan bağımsız olarak öğrencilerin öğrenme sürecine dâhil edildikleri, iletişimin ve etkileşimin desteklendiği öğretim ortamlarının öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Yurt Dışında Yapılmış Benzer Çalışmalar

Yurt dışında sanat eğitimi alanında yapılan araştırmalar, sanat derslerinde uygulanan öğretim yaklaşımlarının öğrencilerin derse katılımı, motivasyonu, yaratıcı süreçleri ve sosyal-duygusal deneyimleriyle ilişkisini incelemektedir. Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar, sanat eğitiminde öğrencilere belirli sınırlar dâhilinde seçim hakkı tanınmasının choice-based art education (seçim temelli sanat eğitimi) öğrencilerin derse katılımı ve öğrenme sürecine yönelik algıları üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır.

Usewicz'in (2017) Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada seçim temelli (sınırlı seçim) sanat eğitimi uygulamalarının öğrenci katılımı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın çıkış noktası, ortaokul döneminde öğrencilerin sanata yönelik ilgilerinde görülen azalma ve öğrencilere malzeme, konu ve süreçle ilgili sınırlı seçim hakkı tanınmasının bu durumu değiştirip değiştirmediğinin araştırılmasıdır. Araştırma kapsamında öğrencilere sanat çalışmalarında kullanacakları malzemeler, konu yaklaşımları ve çalışma biçimleri konusunda seçenekler sunulmuştur. Öğrenci görüşleri ve üretilen çalışmalar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Seçim içeren sanat etkinliklerinin öğrencilerin derse yönelik ilgilerini artırdığını, öğrencilerin çalışmalarına daha fazla sahip çıktıklarını ve sanat sürecine daha istekli katıldıklarını göstermektedir. Çalışmada ayrıca öğrencilerin seçim yapabildikleri etkinliklerde derse yönelik sorumluluk duygularının güçlendiği ifade edilmektedir.

Christensen'in (2024) literatür taraması niteliğindeki çalışması, seçim temelli sanat eğitiminin öğrenci katılımı ve zihinsel sağlık üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada nitel, nicel ve karma yöntemle yürütülmüş toplam on beş çalışma analiz edilmiştir. İnceleme sonucunda üç temel tema belirlenmiştir: (1) seçim temelli sanat eğitiminin öğrenci katılımını artırması, (2) sanat sürecinde öğrencilere sunulan seçim hakkının zihinsel sağlık ve duygusal iyi oluşla ilişkili olması ve (3) seçim temelli sanat eğitiminde etkili öğretim stratejileri. Çalışmada öğrencilerin sanat sürecinde karar alma ve kendi çalışmalarını yönlendirme fırsatı bulmalarının içsel motivasyonlarını ve derse yönelik sorumluluk duygularını

desteklediği, sanat sınıfının aynı zamanda öğrenciler için destekleyici bir sosyal-duygusal öğrenme ortamı oluşturabildiği vurgulanmaktadır.

Dickenson'ın (2017) görsel sanat eğitimi ile öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi ele alan çalışması, kapsamlı bir literatür taramasına dayanmaktadır. Araştırmada sosyal-duygusal gelişim kavramları açıklanmış ve görsel sanatların öğrenciler için kendini ifade etme, duygularını yansıtmaya ve farklı düşünme biçimlerini deneme açısından önemli bir alan sunduğu belirtilmiştir. Çalışmada Harvard Project Zero tarafından geliştirilen “Studio Habits of Mind (Atölye Zihinsel Alışkanlıkları)” çerçevesinde yer alan sekiz zihinsel alışkanlığın (örneğin zanaat geliştirme, sebat etme, ifade etme, gözlemleme, yansıtmaya ve deneme) öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimini destekleyici bir işleve sahip olduğu ifade edilmektedir. Dickenson, öğrenci merkezli ve yaratıcılığı destekleyen sanat eğitimi uygulamalarının öğrencilerin iyi oluş düzeylerine katkı sunduğunu ve bu nedenle görsel sanatların eğitim ortamlarında önemli bir rol üstlendiğini savunmaktadır.

Stańko-Kaczmarek'in (2012) Polonya'da güzel sanatlar öğrencileriyle yürüttüğü deneysel çalışmada, içsel motivasyonun yaratıcı süreçteki duygulanım ve öznel değerlendirme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmada, içsel motivasyonu yüksek öğrencilerin yaratım sürecinde daha yüksek düzeyde olumlu duygulanım yaşadıkları ve kendi performanslarını daha olumlu değerlendirdikleri belirlenmiştir. Buna karşılık, ortaya çıkan yaratıcı ürünlerin nesnel değerlendirme puanları ile motivasyon düzeyi arasındaki ilişkinin sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Çalışma, sanat eğitiminde içsel motivasyonun özellikle duygusal deneyim ve öz-değerlendirme boyutları açısından önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

Appleton-Knapp ve Krentler'in (2006) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri araştırmada, öğrencilerin derslerden duydukları memnuniyet ile ders öncesi beklentilerinin ne ölçüde karşılandığına ilişkin algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. İki ayrı çalışma üzerinden elde edilen bulgular öğrencilerin beklentilerinin karşılandığını düşündüklerinde derslere yönelik genel memnuniyet düzeylerinin arttığını ve beklentiler ile yaşanan deneyimler arasında uyumsuzluk algılandığında ise memnuniyetin azaldığını göstermektedir. Ayrıca beklenti–

memnuniyet ilişkisinin, beklentilerin ders öncesinde ya da ders sonrasında geriye dönük olarak değerlendirilmesine bağlı olarak farklılaşabildiği belirtilmektedir. Araştırma öğrenci beklentilerinin açık biçimde yapılandırılmasının ve yönetilmesinin eğitim sürecine ilişkin memnuniyet açısından önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Yurt dışında sanat eğitimi alanında yapılan araştırmaların, sanat derslerinde öğrencilere belirli sınırlar dâhilinde seçim yapma imkânı tanıyan, öğrenci merkezli ve destekleyici öğrenme ortamlarını ele aldığı görülmektedir. Bu tür uygulamaların öğrencilerin derse katılımı, motivasyonu ve sanat sürecine ilişkin duygusal deneyimleriyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Sanat eğitiminin yalnızca ortaya konulan ürünler üzerinden değil aynı zamanda süreç, karar alma ve öğrencilerin öznel deneyimleri çerçevesinde ele alınan bir öğrenme alanı olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin derslere ve öğretmenlerine yönelik beklentilerinin eğitim sürecinin niteliğiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Görsel sanatlar alanındaki araştırmalar, öğretmen tutumu, öğrenme ortamının yapısı, öğrencilere tanınan seçim imkânları, sosyal-duygusal destek ve ders kapsamında sunulan uygulamaların çeşitliliği gibi etmenlerin öğrencilerin derse katılımı ve öğrenme deneyimleriyle ilişkili olarak ele alındığını ortaya koymaktadır. Diğer disiplinlerde yürütülen çalışmalar da benzer biçimde, öğrencilerin aktif katılım sağlayabildikleri, karar alma süreçlerine dâhil edildikleri ve görüşlerini ifade edebildikleri öğrenme ortamlarının öğrenci memnuniyeti ve derse yönelik yaklaşımlarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalar ise öğrenciye belirli düzeyde seçim ve sorumluluk tanıyan, sosyal-duygusal boyutu dikkate alan ve öğrencinin sürece katılımını önemseyen öğretim yaklaşımlarının öğrencilerin derse yönelik ilgileri, öğrenme sürecine katılımları ve öznel değerlendirmeleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar sanat eğitiminin öğrenci deneyimlerini çok boyutlu biçimde ele alan bir alan olarak değerlendirildiğine işaret etmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Betimsel tarama modeli bireylerin tutum, görüş ve eğilimlerinin belirli bir zaman diliminde nicel veriler aracılığıyla betimlenmesini amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell ve Creswell, 2018). Bu model geniş örneklemelerden elde edilen veriler yoluyla mevcut durumun ortaya konmasına ve elde edilen bulguların belirli ölçüde genellenebilmesine olanak sağlamaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Bu modelin tercih edilme nedeni araştırmanın amacı doğrultusunda ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden beklentilerini, farklı sosyo-demografik özelliklere sahip geniş bir öğrenci grubundan elde edilen veriler aracılığıyla sistematik biçimde incelemeye elverişli olmasıdır. Bu sayede öğrencilerin öğretmen davranışları ve ders sürecine ilişkin algıları bütüncül olarak betimlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların görsel sanatlar dersinde öğretim stratejilerinin geliştirilmesi ve eğitim programlarının planlanması süreçlerinde kullanılabilecek bilimsel bir veri kaynağı oluşturması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın hedef evrenini Türkiye’de resmî ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler, çalışma evrenini ise Van ilinde bulunan resmî ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılı içerisinde yürütülmüştür. Çalışma evrenine ilişkin sayısal veriler, Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yayımlanan 2024–2028 Stratejik Plan’dan elde edilmiştir. İlgili planda yer alan bilgilere göre, Van ilindeki resmî ortaokullarda öğrenim gören öğrenci sayısı 93.668’dir (Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2024). Bu sayı, araştırmanın yürütüldüğü dönemde çalışma evreninin büyüklüğünü göstermektedir.

Nicel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde evren büyüklüğü temel alınmaktadır. Özellikle büyük evrenler için belirli örneklem

büyükliklerinin yeterli olabileceği ifade edilmektedir. Evren büyüklüğüne göre oluşturulan örneklem büyüklüğü tabloları, nicel araştırmalarda örneklemin büyüklüğüne ilişkin genel bir çerçeve sunmaktadır (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2025). Bu araştırmada ulaşılan örneklem büyüklüğü, söz konusu yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirildiğinde çalışmanın yürütüldüğü evrene ilişkin nicel analizlerin yapılmasına olanak sağlayan bir veri seti sunduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini uygun (kazara/kolayda) örnekleme yöntemiyle seçilen toplam 987 öğrenci oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmacının ulaşabildiği ve araştırmaya katılmaya gönüllü bireylerin örnekleme dâhil edilmesine dayanan, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biridir (Baştürk ve Taştepe, 2013). Bu kapsamda veriler, Van ilinin merkez ilçeleri olan Edremit, Tuşba ve İpekyolu ilçelerinde bulunan üç farklı resmî ortaokuldan toplanmıştır.

Örneklemin nicel büyüklüğünün yüksek olması istatistiksel analizlerin yapılmasını kolaylaştırmakta ve elde edilen bulguların nicel açıdan değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte örneklemin temsiliyet düzeyinin yalnızca örneklem büyüklüğüne bağlı olmadığı kullanılan örnekleme yönteminin bu konuda belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Cohen vd., 2000; Walliman, 2011). Bu nedenle araştırmada kullanılan örnekleme yöntemi olasılıksız bir yöntem olduğundan elde edilen bulguların genellenebilirliği sınırlı kabul edilmiştir (Arlı, 2024).

Araştırma sürecinde etik ilkelere uygun hareket edilmiştir. Katılımcılar araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmiş ve veriler gönüllülük esasına dayalı olarak toplanmıştır. Demografik bilgi formunda bazı soruların yanıtlanmaması nedeniyle cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine ilişkin analizlerde katılımcı sayılarında farklılıklar oluşmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında, Van ili merkez ilçelerinde yer alan üç devlet ortaokulunda (Edremit, Tuşba ve İpekyolu) yürütülmüştür. Çalışmaya dâhil edilen okullar uygulamanın erişilebilirliği ve yürütülebilirliği dikkate alınarak belirlenmiştir. Veri toplama işlemi ders saatleri

içerisinde sınıf ortamında gerçekleştirilmiş ve uygulamalar araştırmacı tarafından bizzat yürütülmüştür.

Öğrencilere veri toplama aracının amacı açıklanmıştır. Yanıtlarının gizli tutulacağı ve yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı belirtilmiştir. Katılım tamamen gönüllülük esasına dayandırılmış, öğrencilerin ölçeği bağımsız ve dikkatli biçimde doldurmaları sağlanmıştır. Uygulama sürecinde ölçekler sınıf ortamında dağıtılmış ve tüm öğrencilerin aynı anda yanıtlamaları sağlanmıştır. Araştırmacı öğrencilerin ölçek maddelerini doğru anlamalarına yardımcı olacak kısa açıklamalar yapmış ancak yanıt sürecine müdahale etmeden gözlemci konumunda kalmıştır.

Eksik, tutarsız veya geçersiz şekilde doldurulan formlar analiz dışında bırakılmıştır. Yalnızca geçerli ve güvenilir veriler değerlendirmeye alınmıştır. Bu yöntem verilerin araştırma amacına uygun biçimde sistematik ve bilimsel ölçütlere dayalı olarak toplanmasını sağlamıştır.

Araştırmanın yürütülmesi için Millî Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izinler alınmış veri toplama süreci bu onay çerçevesinde etik ilkelere uygun olarak tamamlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Hiçyılmaz ve Almalı (2025) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenlerden Beklentileri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersindeki öğretmenlerinden beklentilerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış bilimsel bir ölçme aracıdır.

Ölçek geliştirme sürecinde literatür taraması ve öğrenci görüşmeleri sonucunda oluşturulan madde havuzu uzman görüşleriyle değerlendirilmiştir. 22 maddelik taslak form pilot uygulama sonrası iki farklı örneklem grubuna uygulanmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) 402, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ise 343 ortaokul öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde yürütülmüştür. AFA sonucunda, 15 maddelik ve iki alt boyuttan oluşan nihai bir ölçek elde edilmiştir.

Birinci faktör “Öğretmen Davranışlarına Yönelik Beklentiler” (7 madde), ikinci faktör ise “Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Beklentiler” (8 madde) olarak adlandırılmıştır. AFA sonuçlarına göre KMO değeri .902 olup, Bartlett testi anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 2276.128$, $p < .001$). Maddelerin faktör yükleri .515–.703 aralığında değişmekte iki faktör birlikte toplam varyansın %42,13’ünü açıklamaktadır.

DFA bulguları, ölçeğin iki faktörlü yapısının doğrulandığını göstermektedir. Model uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir (CFI = .94; GFI = .92; RMSEA = .066). Ölçeğin genel Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .841, alt boyutlar için ise sırasıyla .787 ve .775 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler nicel araştırma yöntemlerine uygun biçimde istatistiksel analiz teknikleriyle değerlendirilmiştir. Analiz sürecinin ilk aşamasında veri setinin normal dağılıma uygunluğu incelenmiştir. Bu kapsamda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çarpıklık değerlerinin –1,78 ile –1,36 aralığında yer aldığı ve ± 2 sınırları içerisinde kaldığı görülmüştür. Buna karşın bazı alt boyutlarda basıklık değerlerinin ± 2 sınırını (ör. 3,29 ve 2,75) aştığı belirlenmiştir. Bu durum dağılımın normal varsayımından sapmasına neden olan temel unsurun basıklık olduğunu göstermiştir.

Örneklem büyüklüğünün ($N = 987$) oldukça yüksek olması, Merkezi Limit Teoremi gereğince parametrik testlerin normallik varsayımına yönelik bazı ihlallere karşı daha dayanıklı olabileceğini düşündürmektedir (George ve Mallery, 2024). Bununla birlikte basıklık değerlerinin normal dağılımdan belirgin ölçüde sapması ve puanların üst düzeylerde yoğunlaşması nedeniyle temkinli bir yaklaşım benimsenmiş ve analizlerde parametrik olmayan testlerin kullanılması tercih edilmiştir.

Bu doğrultuda iki bağımsız grup arasındaki farkı incelemek için Mann–Whitney U testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal–Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal–Wallis analizi sonucunda anlamlı fark saptanan

durumlarda, farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Dunn post-hoc testi uygulanmıştır.

Tanımlayıcı istatistikler kapsamında frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular tablo ve grafiklerle sunulmuştur. Likert tipi ölçeklerden elde edilen verilerin yorumlanmasında madde ortalamaları esas alınmıştır. Likert tipi ölçeklerde yanıt kategorilerinin eşit aralıklı olduğu varsayımı benimsenerek, ortalama puanlar üzerinden düzey yorumları yapılmıştır (Tezbaşaran, 2008; Özkan ve Bindak, 2021). Bu doğrultuda, beşli Likert tipi ölçeklerde elde edilen ortalama puanların ölçeğin üst aralığına yaklaşması, ilgili değişkenin yüksek düzeyde algılandığı şeklinde değerlendirilmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $\alpha = 0,05$ olarak kabul edilmiş ve istatistiksel işlemler SPSS paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorum

Ölçekten Öğrencilerin Öğretmen Beklentilerine İlişkin Betimsel Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden beklentilerini belirlemek amacıyla uygulanan ölçekten elde edilen veriler analiz edilmiştir. Betimsel istatistikler öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentileri ile öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin beklentilerini kapsamaktadır. Her bir alt boyut için aritmetik ortalama, madde ortalaması, standart sapma, minimum ve maksimum değerler ile çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanmış sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Öğrencilerin Ölçekten ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek	$\bar{X}$ (madde ortalama)	S. Sapma	Min .	Max .	Çarpıklık	Basıklık
Öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler	30,10 (4,30)	5,74	7	35	-1,78	3,29
Öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin beklentiler	33,03 (4,13)	6,58	8	40	-1,36	2,09
Toplam Ölçek Puanı (Genel Öğretmen Beklentileri)	63,13 (4,20)	11,45	15	75	-1,54	2,75

Öğretmen Davranışlarına Yönelik Beklentiler: Bu boyuta ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentilerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ortalama puanın 30,10 madde ortalamasının ise 4,30 olması, 1–5 Likert aralığında teorik orta değer olan 3’ün üzerinde bir eğilime işaret etmektedir. Minimum değer 7, maksimum değer 35 olması öğrenciler arasında beklenti düzeylerinin geniş bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Bu alt boyuta ait çarpıklık değerinin $(-1,78) \pm 2$ sınırları içinde yer alması dağılımın çarpıklık açısından kabul edilebilir düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın basıklık değerinin $(3,29) \pm 2$ sınırını aşması, dağılımın normalden sapmasında asıl belirleyici unsurun basıklık olduğunu göstermektedir. Yüksek basıklık değeri, puanların büyük çoğunluğunun üst düzeylerde yoğunlaştığını ve öğrencilerin öğretmenlerinden genel olarak yüksek beklentiler taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç öğretmenle ilgili tutumsal özelliklerin öğrencilerin derse yönelik tutumlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırmalarla (Çam, 2019) kavramsal düzeyde ve dolaylı olarak, dersin işlendiği ortam ile öğretmenin branşı gibi yapısal özelliklerin tutumları farklılaştırdığını gösteren bulgularla ise (Yılmaz, 2021) uyumlu olduğunu göstermektedir.

Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Beklentiler: Bu alt boyuta ilişkin bulgular, öğrencilerin öğrenme ve öğretme sürecine yönelik beklentilerinin de genel olarak yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Aritmetik ortalamanın 33,03, madde ortalamasının ise 4,13 olması, 1–5 Likert ölçeğinde teorik orta değer olan 3'ün üzerinde bir eğilime işaret etmektedir. Minimum değer 8, maksimum değer 40 olması, öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin beklentilerinin geniş bir aralıkta dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Standart sapmanın 6,58 olması da beklenti düzeyleri arasındaki çeşitliliğin belirgin olduğuna işaret etmektedir.

Bu alt boyuta ait çarpıklık değerinin $(-1,36) \pm 2$ sınırları içinde yer alması, dağılımın çarpıklık açısından kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Buna karşın basıklık değerinin $(2,09) \pm 2$ sınırını hafif biçimde aşması, dağılımın normalden belirli ölçüde saptığını ve puanların üst düzeylerde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Bu durum, öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretim sürecine ilişkin yüksek beklentilere sahip olduğunu yalnızca az sayıda öğrencinin daha düşük düzeyli beklentiler ifade ettiğini göstermektedir.

Öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik bu yüksek beklentilerinin derslerin planlı yürütülmesi, uygun ve çeşitli materyallerin kullanılması ve öğrencilerin derse aktif olarak katılımlarının sağlanması yönünde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sonuçlar görsel sanatlar dersine ilişkin tutumların öğrenme ortamının niteliği ve dersin yapılandırılma biçimiyle ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalarla

(Alpaslan Asiltürk, 2019) uyumlu, derse yönelik olumlu tutumların yüksek olmasına karşın öğrencilerin aktif üretime katılım isteğinin daha sınırlı olduğunu gösteren bulgularla ise (Saka, 2020) benzerlik göstermektedir.

Genel Öğretmen Beklentileri: Öğrencilerin öğretmenlerinden genel beklentilerini yansıtan toplam ölçek puanları incelendiğinde, beklenti düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamanın 63,13 ve madde ortalamasının 4,20 olması, 1–5 Likert aralığında teorik orta değer olan 3'ün üzerinde bir eğilime işaret etmektedir. Minimum puanın 15, maksimum puanın 75 ve standart sapmanın 11,45 olması, öğrenciler arasında beklenti düzeylerinin geniş bir yelpazede dağıldığını göstermektedir.

Toplam ölçeğe ait çarpıklık değerinin $(-1,54) \pm 2$ sınırları içinde yer alması, dağılımın çarpıklık açısından kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Basıklık değerinin $(2,75) \pm 2$ sınırını aşması ise puanların büyük ölçüde üst düzeylerde yoğunlaştığını ve öğrencilerin önemli bir kısmının öğretmenlerinden yüksek düzeyde beklenti taşıdığını ortaya koymaktadır.

Genel Değerlendirme: Elde edilen betimsel bulgular ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden genel olarak yüksek düzeyde beklentilere sahip olduklarını göstermektedir. Hem öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler hem de öğrenme–öğretme sürecine ilişkin beklentiler alt boyutlarında elde edilen yüksek ortalamalar öğrencilerin bu derste öğretmenin yönlendirici, destekleyici ve öğrenme sürecini yapılandırıcı rolünü önemli gördüklerine göstermektedir.

Ayrıca bulgular öğrencilerin görsel sanatlar dersini teknik becerilerin kazandırıldığı, estetik duyarlılık, kendini ifade etme ve özgüven gelişimi açısından zengin bir öğrenme ortamı olarak değerlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Puanların üst düzeylerde yoğunlaşması öğrencilerdeki genel beklenti düzeyinin yüksekliğini desteklemektedir.

Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden beklentilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği Mann–Whitney U testi ile incelenmiştir. Bu test bağımsız iki grup

arasındaki sıralı verilerin karşılaştırılmasında kullanılan parametrik olmayan bir analiz yöntemidir. Bu doğrultuda kız ve erkek öğrencilerin öğretmenlerinden beklentileri arasındaki farklar her bir alt boyut ve toplam puan düzeyinde ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanat Öğretmenlerinden Beklentilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Ölçek	Grup	N	Sıra Ortalama	Sıra toplamı	U (z)	p	Etki büyüklüğü (r)
Öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler	Kız	495	508,37	251645,50	100299,500 (-3,38)	0,00*	0,11
	Erkek	463	448,63	207715,50			
Öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin beklentiler	Kız	495	492,50	243789,00	108156,00 (-1,51)	0,13	0,05
	Erkek	463	465,60	215572,00			
Toplam Ölçek Puanı (Genel Öğretmen Beklentileri)	Kız	495	501,06	248027,00	103918,00 (-2,50)	0,01*	0,08
	Erkek	463	456,44	211334,00			

Not: $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. Etki büyüklüğü değerleri, Mann–Whitney U testi için $r = |z| / \sqrt{N}$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

Öğretmen Davranışlarına Yönelik Beklentiler: Tablo 2’ye göre öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($U = 100299,5$; $z = -3,38$; $p < ,001$). Kız öğrencilerin sıra ortalaması (508,37), erkek öğrencilerinkinden (448,63) daha yüksektir. Bu sonuç, kız öğrencilerin öğretmen davranışlarına ilişkin beklentilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu fark kız öğrencilerin öğretmenlerinden daha fazla ilgi, destek, anlayış ve adalet beklediklerini düşündürmektedir. Görsel sanatlar dersinin duyuşsal yönü ağır basan bir alan olması öğrencilerin öğretmenleriyle kurdukları iletişimi daha da önemli hâle getirmektedir.

Bu bulgular kız öğrencilerin sosyal ve duyuşsal açıdan öğretmenleriyle kurdukları ilişkiden beklentilerinin erkek öğrencilere kıyasla daha belirgin olabileceğine işaret etmektedir. Bu fark için hesaplanan etki büyüklüğü $r = 0,11$ olup küçük düzeydedir. Buna göre cinsiyet değişkeni öğrencilerin öğretmen davranışlarına

ilişkin beklentilerini istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkilemektedir. Ancak bu etkinin büyüklüğü pratik açıdan sınırlı kalmaktadır.

Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Beklentiler: Bu alt boyutta kız ve erkek öğrencilerin beklentileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U = 108156$; $z = -1,51$; $p = 0,13$). Kız öğrencilerin sıra ortalaması 492,50, erkek öğrencilerin ise 465,60'tır. Aradaki fark anlamlı olmamakla birlikte kız öğrencilerin puanlarının az da olsa daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu bulgu her iki cinsiyetin de öğrenme ortamı, materyal kullanımı, etkinlik düzeni ve öğretim sürecine ilişkin benzer beklentilere sahip olduklarını düşündürmektedir. Diğer bir ifadeyle cinsiyet değişkeni, öğretim sürecine ilişkin beklentiler üzerinde belirleyici bir etki yaratmamıştır. Görsel sanatlar dersine ilişkin öğrenme–öğretme uygulamalarının kız ve erkek öğrenciler tarafından büyük ölçüde benzer biçimde algılandığını ve öğretim stratejilerinin her iki cinsiyet için de benzer düzeyde etkili olduğu görülmektedir.

Genel Öğretmen Beklentileri (Toplam Ölçek Puanı): Genel öğretmen beklentilerini yansıtan toplam ölçek puanları incelendiğinde, kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmektedir ($U = 103918$; $z = -2,50$; $p = 0,01$). Kız öğrencilerin sıra ortalaması 501,06, erkek öğrencilerin ise 456,44'tür. Bu fark kız öğrencilerin öğretmenlerinden genel anlamda daha yüksek düzeyde beklenti taşıdıklarını ortaya koymaktadır.

Bu bulgu duyuşsal farkındalık, iletişim hassasiyeti ve öğretmen tutumlarına duyarlılık bakımından cinsiyetin belirleyici bir değişken olabileceğini düşündürmektedir. Kız öğrencilerin öğretmenlerinden daha fazla rehberlik, ilgi ve motive edici bir yaklaşım bekledikleri bu durumun da sanat eğitiminin kişisel ifade ve duygusal etkileşim temelli yapısıyla örtüştüğü söylenebilir. Genel ölçek düzeyinde gözlenen bu fark için hesaplanan etki büyüklüğü $r = 0,08$ olup, küçük düzeydedir. Dolayısıyla cinsiyet değişkeni öğrencilerin genel beklenti eğilimlerini yalnızca kısmen etkilemektedir. Farklılık istatistiksel açıdan anlamlı olsa da uygulama boyutunda sınırlı bir güce sahiptir.

Genel Değerlendirme: Elde edilen sonuçlar cinsiyet değişkeninin bazı alt boyutlarda özellikle öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler ve genel

öğretmen beklentilerinde anlamlı farklılık yarattığını göstermektedir. Buna göre kız öğrenciler, erkek öğrencilere kıyasla öğretmenlerinden daha yüksek düzeyde beklentilere sahiptir. Buna karşın öğrenme ve öğretme süreci boyutunda anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu durum öğretmenlerin sınıf içi iletişim süreçlerini planlarken cinsiyet temelli algı farklılıklarını göz önünde bulundurmalarının önemli olabileceğini ancak öğretim uygulamalarının her iki cinsiyet için de benzer biçimde etkili olabildiğini düşündürmektedir. Ayrıca anlamlı bulunan farklar için hesaplanan etki büyüklüğü değerlerinin (öğretmen davranışları için $r = 0,11$, genel ölçek puanı için $r = 0,08$) küçük düzeyde olması cinsiyet değişkeninin öğrenci beklentileri üzerindeki etkisinin büyüklüğünün sınırlı olduğunu göstermektedir. Bulgular genel olarak sanat eğitiminde öğretmen tutumlarının öğrencilerin duyuşsal beklentileriyle yakından ilişkili olduğunu ve kız öğrencilerin bu konuda daha hassas bir beklenti düzeyine sahip olabildiklerini ortaya koymaktadır.

Sınıf Düzeyine Göre Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden beklentilerinin sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği Kruskal–Wallis H testi ile incelenmiştir. Bu test dört veya daha fazla bağımsız grubun sıralı verilerinin karşılaştırılmasında kullanılan parametrik olmayan bir yöntemdir. Analiz sonucunda öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentileri, öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin beklentileri ve toplam ölçek puanları sınıf düzeyine göre değerlendirilmiştir. Bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanat Öğretmenlerinden Beklentilerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Kruskal–Wallis	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd	Ki-kare	p	Fark	Etki büyüklüğü (η^2)
Öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler	5. Sınıf	202	424,98	3	14,26	0,00*	5<6,7,8	0,012
	6. Sınıf	223	499,72					
	7. Sınıf	234	496,21					
	8. Sınıf	318	516,84					
Öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin beklentiler	5. Sınıf	202	455,62	3	4,28	0,23	---	0,001
	6. Sınıf	223	488,76					
	7. Sınıf	234	492,75					
	8. Sınıf	318	507,62					
Toplam Ölçek Puanı (Genel Öğretmen Beklentileri)	5. Sınıf	202	435,81	3	10,10	0,02*	5<6,7,8	0,007
	6. Sınıf	223	494,99					
	7. Sınıf	234	493,77					
	8. Sınıf	318	515,08					

Not: $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. Etki büyüklüğü değerleri, Kruskal–Wallis testi için $\eta^2 = (H - (k - 1)) / (N - k)$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

Öğretmen Davranışlarına Yönelik Beklentiler: Kruskal–Wallis testi sonuçlarına göre öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentileri sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır (Ki-kare = 14,26; sd = 3; p = 0,00). Sıra ortalamaları incelendiğinde 5. sınıf öğrencilerinin beklenti düzeylerinin (424,98), 6. sınıf (499,72), 7. sınıf (496,21) ve 8. sınıf (516,84) öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Post-hoc analiz sonuçları farkın 5. sınıf öğrencilerinden kaynaklandığını göstermektedir. Kruskal–Wallis testi için hesaplanan etki büyüklüğü değeri $\eta^2 = 0,012$ olup, Cohen'in (1988) sınıflamasına göre küçük düzeydedir.

Bu bulgu özellikle 5. sınıf düzeyinde öğretmen davranışlarına ilişkin beklentilerin üst sınıf düzeylerine (6., 7. ve 8. sınıflar) göre daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ve farklılık ağırlıklı olarak 5. sınıf ile üst sınıflar arasındaki geçişte ortaya çıkmaktadır. Üst sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinden daha fazla rehberlik, adalet, güler yüz, destek ve etkili iletişim beklentileri, öğrenme deneyimlerinin çeşitlenmesi ve öğretmenle etkileşim düzeylerinin

artmasıyla ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin ders sürecinde aktif katılım ve iletişim beklentilerinin önemini vurgulayan bulgular (Sidekli, 2010) ile öğretmen niteliği ve öğrenme ortamının öğrenci tutumları üzerindeki belirleyici rolüne işaret eden çalışmalar (Yılmaz, 2021), bu yorumu desteklemektedir.

Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Beklentiler: Bu alt boyutta sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Ki-kare = 4,28; sd = 3; p = 0,23). Öğrencilerin sıra ortalamaları 5. sınıfta 455,62; 6. sınıfta 488,76; 7. sınıfta 492,75 ve 8. sınıfta 507,62'dir. Bu değerler sınıf düzeyleri arasında küçük farklılıklar bulunduğunu ancak bu farkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığını göstermektedir. Hesaplanan etki büyüklüğü değeri $\eta^2 = 0,001$ olup ihmal edilebilir düzeydedir.

Öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin beklentilerinin sınıf düzeyinden bağımsız olarak benzer düzeyde olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle öğretim ortamına, dersin düzenine ve materyal kullanımına ilişkin beklentiler tüm sınıf düzeylerinde homojen bir dağılım sergilemiştir. Bu durum görsel sanatlar dersinin uygulama temelli yapısının farklı yaş düzeylerinde benzer öğrenme deneyimleri sunduğunu düşündürmektedir.

Genel Öğretmen Beklentileri (Toplam Ölçek Puanı): Genel öğretmen beklentilerini temsil eden toplam ölçek puanları incelendiğinde, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (Ki-kare = 10,10; sd = 3; p = 0,02). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, 5. sınıf öğrencilerinin beklentileri (435,81), diğer sınıf düzeylerine göre belirgin biçimde daha düşüktür. Post-hoc analizler, farkın 5. sınıf ile diğer sınıflar (6., 7. ve 8. sınıflar) arasında olduğunu, 6., 7. ve 8. sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Bu fark için hesaplanan etki büyüklüğü değeri $\eta^2 = 0,007$ olup küçük düzeydedir.

Bu bulgu, öğrencilerin öğrenim düzeyi arttıkça öğretmenlerinden beklentilerinin özellikle 5. sınıftan üst sınıflara geçişte yükseldiğini ortaya koymaktadır. Üst sınıflardaki öğrenciler öğretmenlerinden ders içeriğini aktaran, aynı zamanda yönlendirici, motive edici ve etkileşime açık bir rol beklemektedir. Bu durum yaş ve bilişsel gelişimle birlikte öğrencilerin duyuşsal farkındalıklarının artmasıyla açıklanabilir. Ancak 6., 7. ve 8. sınıflar arasında genel beklenti düzeylerinin benzer olduğu unutulmamalıdır.

Genel Değerlendirme: Elde edilen bulgular ortaokul öğrencilerinin öğretmen davranışlarına yönelik ve genel öğretmen beklenti düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. Buna karşın öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin beklentilerde anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir. Özellikle 5. sınıf öğrencilerinin beklenti düzeylerinin daha düşük olması yaş ve deneyim faktörünün öğretmen algısı üzerinde etkili olabileceğine işaret etmektedir. Hesaplanan etki büyüklüğü değerlerinin öğretmen davranışları boyutunda $\eta^2 = 0,012$, genel ölçek puanında ise $\eta^2 = 0,007$ ile küçük düzeyde kalması sınıf düzeyi değişkeninin öğretmen beklentileri üzerindeki etkisinin büyüklüğünün sınırlı olduğunu göstermektedir.

Öğrenciler yaş ilerledikçe öğretmenin rehberlik rolünü, empati düzeyini ve iletişim becerilerini daha fazla önemsemektedir. Bu sonuçlar görsel sanatlar dersinin teknik beceriler kazandıran, öğrencinin kişisel ve duyuşsal gelişimini destekleyen bir alan olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilere uygun pedagojik yaklaşımlar geliştirmeleri sanat eğitiminin niteliğini artırmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak sınıf düzeyi değişkeni öğretmen davranışlarına ilişkin beklentilerde anlamlı bir fark oluşturmuştur ancak bu farkın etki düzeyi küçüktür. Kruskal–Wallis testi için hesaplanan etki büyüklüğü değerleri öğretmen davranışlarına yönelik beklentiler boyutunda $\eta^2 = 0,012$, genel öğretmen beklentileri için ise $\eta^2 = 0,007$ olarak bulunmuş ve küçük düzeyde etki büyüklüğüne karşılık gelmiştir. Öğretim süreciyle ilgili beklentilerde ise anlamlı bir farklılık görülmemiş (Ki-kare = 4,28; $p = 0,23$) ve bu alt boyut için hesaplanan $\eta^2 = 0,001$ değeri ihmal edilebilir düzeyde kalmıştır. Bu bulgu öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerine göre öğretim yaklaşımlarının çeşitlendirilmesinin öğrenme sürecine katkı sağlayabileceğini gösterirken sınıf düzeyinin öğretmen beklentileri üzerindeki etkisinin büyüklüğünün sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden yüksek düzeyde beklentilere sahip oldukları görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizlerde kız öğrencilerin öğretmen davranışlarına ve genel öğretmen beklentilerine ilişkin puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı biçimde daha

yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak anlamlı bulunan bu farklar için hesaplanan etki büyüklüğü değerleri öğretmen davranışları boyutunda $r = 0,11$, genel ölçek puanında ise $r = 0,08$ ile küçük düzeydedir. Sınıf düzeyine göre yapılan incelemede ise, özellikle 5. sınıf öğrencilerinin beklenti düzeylerinin diğer sınıf düzeylerine göre daha düşük olduğu, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerinin ilerlemesiyle birlikte öğretmen tutumlarına ilişkin farkındalıklarının güçlendiğini göstermektedir. Ayrıca öğretmen–öğrenci etkileşiminin sanat eğitiminin doğasında yer alan duyuşsal ve sosyal boyutlarla yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerinden beklentileri incelenmiştir. Bulgular öğrencilerin hem öğretmen davranışlarına hem de dersin yürütülme biçimine ilişkin yüksek düzeyde beklenti taşıdıklarını göstermektedir. Öğrenciler özellikle öğretmenin iletişim becerisi, adalet duygusu, güler yüzlü yaklaşımı ve destekleyici sınıf ortamı oluşturması gibi unsurları önemsemektedir. Öğrenme–öğretme süreci açısından ise düzenli materyal kullanımı, açık ve anlaşılır anlatımlar ile güvenli bir sınıf atmosferi ön plana çıkmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizler, kız öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentilerinin erkek öğrencilere kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, kız öğrencilerin öğretmen tutumlarına ve iletişim süreçlerine daha duyarlı olabileceklerini düşündürmektedir. Buna karşın öğretim sürecine ilişkin beklentilerde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bu durum, dersin yapısal özellikleri gereği öğrenme–öğretme sürecine yönelik beklentilerin her iki cinsiyette de benzer biçimde şekillendiğine işaret etmektedir.

Sınıf düzeyi açısından değerlendirildiğinde, üst sınıf düzeyindeki öğrencilerin (6., 7. ve 8. sınıflar) öğretmen davranışlarına yönelik beklentilerinin 5. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu artış yaş ve gelişim düzeyinin ilerlemesiyle birlikte öğrencilerin öğretmenlerinden daha fazla yönlendirme, açıklık ve duyuşsal destek beklentileriyle ilişkilendirilebilir. Öğretim sürecine ilişkin beklentilerde ise sınıf düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırma bulguları, görsel sanatlar dersinde öğretmen davranışlarının öğrencilerin derse yönelik beklentilerinin şekillenmesinde etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Özellikle iletişim, adalet ve destekleyici tutum gibi öğretmen davranışlarının öğrencilerin derse algılayış biçimi üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak öğrencilerin yüksek beklenti düzeyleri görsel sanatlar öğretmenlerinin pedagojik yaklaşımlarını, iletişim biçimlerini ve sınıf yönetimi uygulamalarını sürekli olarak geliştirmelerinin önemine işaret etmektedir.

Tartışma

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi öğretmenlerinden beklentileri belirlenmiş olup bulgular, öğretmen davranışları, öğrenme–öğretme süreci ve demografik değişkenler bağlamında değerlendirilmiştir. Bulgular ulusal ve uluslararası literatürle ele alınmıştır.

Öğretmen Davranışlarına Yönelik Beklentiler: Araştırma sonuçları, öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentilerinin oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum öğretmenin sınıf içi iletişim biçimi ile öğrencilerin derse yönelik ilgisi ve katılımı arasında güçlü bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir. Görsel sanatlar dersine yönelik tutumların öğretmenin branşı, dersin işlendiği ortam ve ders materyallerine erişim gibi yapısal özelliklere göre farklılaştığını gösteren bulgular (Yılmaz, 2021) ile öğrencilerin aktif katılımı destekleyen, öğrenci merkezli ve iletişime dayalı ders süreçlerine yönelik yüksek beklentilerini ortaya koyan çalışmalar (Sidekli, Cura ve Yorulmaz, 2018), bu sonucu destekler niteliktedir.

Elde edilen sonuçlar öğretmenin öğrenciler tarafından bilgi aktaran bir figürün ötesinde, duygusal güvenlik ve öğrenme isteğini destekleyen bir rehber olarak algılandığını göstermektedir. Dolayısıyla öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik yüksek beklentileri öğretmenlerin eğitim sürecinde çok boyutlu bir rol üstlenmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğrenme ve Öğretme Sürecine Yönelik Beklentiler: Araştırmanın bir diğer bulgusu, öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrenciler derslerin planlı yürütülmesini, materyallerin düzenli kullanılmasını ve güvenli, açık bir öğrenme ortamının sağlanmasını beklemektedir. Bu beklentiler görsel sanatlar dersinin pedagojik temellerle desteklenen bir öğrenme süreci olarak algılandığına işaret etmektedir.

Materyal çeşitliliği ve öğretim teknolojilerinin öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığını ortaya koyan bulgular (Mamur Yılmaz ve Bilici, 2016), bu beklentileri destekler niteliktedir. Benzer biçimde, öğrenme sürecinde öğrencilere sınırlı

ölçüde seçim hakkı tanınmasının derse yönelik ilgiyi artırabildiğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Usewicz, 2017). Ancak söz konusu araştırmanın farklı bir eğitim sistemi bağlamında yürütülmüş olması nedeniyle, bu bulguların mevcut çalışmanın sonuçlarıyla ilişkilendirilmesinde bağlamsal farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir.

Bu çalışmada istatistiksel analizler sonucunda elde edilen etki büyüklüğü değerlerinin yorumlanmasında davranış bilimlerinde yaygın olarak kullanılan ölçütler esas alınmıştır. Buna göre etki büyüklüğü değerleri Cohen'in (1988) önerdiği sınıflama doğrultusunda küçük, orta ve büyük düzeyler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda istatistiksel olarak anlamlı bulunan bazı farkların etki büyüklüklerinin küçük düzeyde olması söz konusu değişkenlerin pratik uygulamalar açısından sınırlı kaldığını düşündürmektedir.

Cinsiyet Değişkeni: Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular, kız öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentilerinin erkek öğrencilere kıyasla bazı boyutlarda daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ancak elde edilen etki büyüklüklerinin küçük olması, bu farklılığın cinsiyetin belirleyici bir değişken olmasından ziyade sınırlı ve bağlamsal bir farklılaşmaya işaret ettiğini düşündürmektedir.

Osmanoğlu ve Yaşa'nın (2018) lise öğrencileriyle gerçekleştirdikleri nitel çalışmada, öğrencilerin öğretmenlerden adil, iletişime açık, güler yüzlü ve destekleyici bir yaklaşım beklediklerinin ortaya konması, öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik belirgin beklentiler taşıdıklarını göstermesi bakımından bu bulgularla ilişkilendirilebilir. Appleton-Knapp ve Krentler'in (2006) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada ise öğrencilerin derslere ilişkin beklentilerinin karşılanma düzeyi ile dersten duyulan memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Her iki çalışma da cinsiyet farklılıklarını doğrudan incelememekle birlikte, öğrenci beklentilerinin öğretim sürecinin niteliği açısından önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaları bakımından mevcut bulguları dolaylı olarak desteklemektedir.

Kız öğrencilerin öğrenme ortamında duygusal güvenlik ve öğretmenle olumlu ilişki kurma ihtiyacını daha yoğun hissettikleri söylenebilir. Ancak bu çalışmada öğrenme-öğretme sürecine ilişkin beklentilerde cinsiyet farklılıkları anlamlı düzeyde görülmemiştir. Bu durum öğretim süreçlerinin her iki cinsiyet

tarafından benzer biçimde algılandığını ve öğretmenlerin bu açıdan eşit düzeyde etkili olabildiğini düşündürmektedir.

Sınıf Düzeyi Değişkeni: Sınıf düzeyi değişkenine ilişkin bulgular, öğrencilerin öğretmen davranışlarına yönelik beklentilerinin sınıf düzeyi yükseldikçe arttığını göstermektedir. Özellikle 5. sınıf öğrencilerinin beklentilerinin görece daha düşük olduğu, buna karşılık 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin beklentilerinin daha yüksek düzeyde seyrettiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamış olup, gözlenen farklılaşmanın ağırlıklı olarak 5. sınıf ile üst sınıflar arasındaki geçişte ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu farklılaşma, öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin çeşitlenmesi ve öğretmenle etkileşim düzeylerinin artması çerçevesinde değerlendirilebilir. Seçim temelli sanat eğitimi bağlamında yürütülen çalışmalar, öğrencilere sunulan özerklik ve bireyselleştirilmiş öğrenme fırsatlarının derse katılım ve öğrenme süreciyle ilişkili olabildiğine işaret etmektedir (Christensen, 2024). Bu bulgularla birlikte ele alındığında öğrencilerin sınıf düzeyleri ilerledikçe öğretmen rollerine ve öğrenme ortamına ilişkin beklentilerinin çeşitlenebildiği söylenebilir.

Bununla birlikte bu araştırmada sınıf düzeyine bağlı farklılıkların etki büyüklüklerinin çoğunlukla küçük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu durum, söz konusu farklılıkların eğitimsel açıdan sınırlı ancak gözlenebilir nitelikte olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan, öğrenme–öğretme süreci alt boyutunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark saptanmamış olması, öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin beklentilerinin sınıf düzeyinden bağımsız biçimde şekillenebildiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, “sınıf düzeyi arttıkça beklentilerin yükselmesi” bulgusu, yalnızca öğretmen davranışları ve genel ölçek puanları açısından geçerli görünmektedir.

Genel Değerlendirme: Bu araştırmadan elde edilen bulgular sanat eğitiminin öğrencilerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini destekleyen bütüncül bir öğrenme ortamı olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Araştırma bulguları öğrencilerin öğretmen davranışları ve öğretim sürecine ilişkin beklentilerinin yüksek olduğunu ve bu beklentilerin cinsiyet ile sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaştığını göstermektedir. Elde edilen sonuçlar görsel sanatlar dersinin öğrenci merkezli bir yapı içinde değerlendirildiğini ve bu

değerlendirmenin ulusal ve uluslararası literatürle uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Öneriler

1. Öğretmen Davranışlarına Yönelik Öneriler

- Öğretmen adaylarının eğitiminde empatik iletişim, öğrenci motivasyonu, sınıf yönetimi ve rehberlik konularına ilişkin uygulamalı derslerin oranı artırılabilir.
- Hizmet içi eğitimlerin etkililiği kısa ölçeklerle ön–son ölçüm yapılarak izlenebilir ve elde edilen sonuçlar okul temelli mesleki gelişim planlarına entegre edilebilir.

2. Öğretim Süreçlerine Yönelik Öneriler

- Görsel sanatlar derslerinde kullanılan materyaller, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun biçimde çeşitlendirilip erişilebilir hâle getirilebilir.
- Ders planları öğrencilerin ilgi alanları ve bireysel farklılıklarını dikkate alacak şekilde esnek ve katılımcı biçimde hazırlanabilir.

3. Cinsiyet Farklılıklarına Yönelik Öneriler

- Öğretmenler sınıf içi iletişimde cinsiyet duyarlılığı konusunda bilgilendirilebilir.

4. Sınıf Düzeylerine Yönelik Öneriler

- Öğretim programlarının tasarımında öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak buna uygun farklılaştırılmış öğretim stratejileri kullanılabilir.
- Üst sınıf düzeylerinde öğretmenle etkileşim ve rehberlik beklentilerinin görece artabildiği dikkate alınarak zenginleştirilmiş içerikler ve bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunulabilir.

5. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Daha geniş ve farklı bölgeleri kapsayan örneklemelerle yürütülecek araştırmalar, sonuçların genellenebilirliğini artırabilir.
- Öğretmen görüşleri ve sınıf içi gözlemlerini içeren karma yöntemli çalışmalar öğrenci beklentilerinin ardındaki süreçlerin daha kapsamlı biçimde incelenmesini sağlayabilir.

Kaynaklar

- Afyon, Z. G. (2005). *Öğrencilerin yabancı dil (İngilizce) öğretmen modeline ilişkin beklentileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 343–361.
- Akengin, C. ve Gök, T. (2019). Sanat eğitimi alan öğrencilerin kişiler arası ilişki ve iletişiminin incelenmesi. *idil*, 8(57), 641-651. <https://doi.org/10.7816/idl-08-57-10>
- Akkurt, S., ve Boratav, O. (2018). Neden sanat eğitimi? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 54–60.
- Aktepe, V., Tahiroğlu, M., ve Meydan, A. (2014). Öğrencilere göre etkili bir sosyal bilgiler öğretimi için sınıf öğretmenlerinden beklentiler. *Researcher: Social Science Studies*, 2(2), 1–11.
- Aksoy, Ş., ve Gürbüz, M. (2022). Türkiye ve İngiltere’de ortaöğretim görsel sanatlar öğretiminin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 260–275. <https://doi.org/10.48066/kusob.1200596>
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi–yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11–17.
- Asiltürk, S. A. (2019). *Türkiye’de görsel sanatlar dersinin tarihsel gelişimi ve paydaşların görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Anwar, S., ve Nawaz, M. H. (2021). A study of the effect of teachers’ behavior on students’ academic achievement at secondary schools level. *Ilkogretim Online – Elementary Education Online*, 20(2), 1273–1277. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2021.02.145>
- Appleton-Knapp, S. L., ve Krentler, K. A. (2006). Measuring student expectations and their effects on satisfaction: The importance of managing student

- expectations. *Journal of Marketing Education*, 28(3), 254–264.
<https://doi.org/10.1177/0273475306293359>
- Arlı, Ö. (Ed.). (2024). *Bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Millî Savunma Üniversitesi.
- Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Asker, M. (2018). *Görsel sanatlar dersinde etkileşimli tahta ve dijital sanat ortamının kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri (Denizli ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı.
- Avcı, E. (2015). Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitimine entegrasyonu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 866–882.
- Aydın, C. E. (2022). *Görsel sanatlar öğretmenlerinin ve öğretim üyelerinin görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, C. E. ve Yıldız, A. (2024). Görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 74–93. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1364>
- Baltacı, H. ve Eker, M. (2019). Türkiye’de ilk ve ortaokul öğrencilerinin yaratıcılıklarının geliştirilmesinde görsel sanatlar eğitiminin önemi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1089-1102.
<https://doi.org/10.17755/esosder.454344>
- Başbuğ, Z. (2024). Sanatın rolü bağlamında sanat eğitiminde gereklilik algısı üzerine değerlendirmeler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1841–1855. <https://doi.org/10.51460/baebd.1469500>
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Evren ve örneklem. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss. 129–159). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bolat, A. ve Adar Can, S. (2024). Farklılaştırılmış öğretim yöntemleri ile görsel sanatlar eğitim yöntemlerinin karşılaştırılması. *International Journal of*

Eurasian Education and Culture (IJOEEC), 9(28), 680–698.
<https://doi.org/10.35826/ijoecc.2858>

Boydak Özcan, M. ve Özdemir, T. Y. (Ed.). (2018). *Eğitim bilimine giriş*. ASOS Yayınları.

Buyurgan, S., ve Buyurgan, U. (2020). *Sanat eğitimi ve öğretimi* (Geliştirilmiş 7. baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786050370270>

Christensen, C. (2024). *Impact of choice-based art education on student engagement and mental health* (Master's thesis, Concordia University, St. Paul). DigitalCommons@CSP.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2000). *Research methods in education* (5th ed.). London: RoutledgeFalmer.

Creswell, J. W., ve Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Los Angeles, CA: SAGE Publications.

Çam, Ü. (2019). *8. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin tutumları (Aksaray ili örneği)* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi].

Çaydere, O. ve Kaya, B. (2021). İlköğretim öğrencilerinin sanatsal yaratıcılıklarının geliştirilmesinde beyin fırtınası tekniğinin etkisi. *idil*, 10(78), 326–337. <https://doi.org/10.7816/idil-10-78-13>

Çelik, M. (2013). *Ortaöğretimde sanat eğitiminin rolü ve önemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelikkaya, T. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretmenlerinden beklentileri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 38–50.

Demirci Katıranlı, M. (2017). Sanat eğitiminin gerekliliğine ilişkin pedagojik formasyon öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1635–1650. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.332534>

- Dewey, J. (1980). *Art as experience*. New York, NY: Perigee Books. (Orijinal eser 1934'te yayımlandı.)
- Dickenson, N. J. (2017). *Art education: How the visual arts are critical in student social-emotional development* (Master's thesis, Bethel University). Spark Repository.
- Dikici, A. (2006). Sanat eğitimi ve öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 31(139), 3–9.
- Dılmaç, O. (2013). Görsel sanatlar dersinde öğretim materyallerinin kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi (Erzurum ili örneği). *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 643–661.
- Diñçeli, D. (2020). Yaratıcılık ve sanat. *SED*, 8(1), 43–55. <https://doi.org/10.7816/sed-08-01-05>
- Diñçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 102–112.
- Dochow, S., ve Neumeyer, S. (2021). An investigation of the causal effect of educational expectations on school performance: Behavioral consequences, time-stable confounding, or reciprocal causality? *Research in Social Stratification and Mobility*, 71, 100579. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2020.100579>
- Dorukan, N. (2009). İlköğretim kurumlarındaki görsel sanatlar dersinin uygulamaları ve sonuçları (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Edeer, Ş. (2005). Sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşım. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 78-84.
- Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA). (2009). *Arts and cultural education at school in Europe*. European Union Publications Office. <https://doi.org/10.2797/75644>.
- Eisner, E. W. (2003). The arts and the creation of mind. *Language Arts*, 80(5), 340–344.

- Erdoğan, G. (2025). Türkiye’de sanat eğitiminin işleyişi ve gelişimi için öneriler. *Asya Studies*, 9(31), 203–222. <https://doi.org/10.31455/asya.1635687>
- Eroğlu, E. ve Yayan, G. H. (2022). Sanat ve iletişim ilişkisi açısından Necmettin Özlü’nün eserlerinin analiz ve yorumları. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 6(2), 85-97.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- George, D. ve Mallery, P. (2024). *IBM SPSS Statistics 29 step by step: A simple guide and reference* (18. baskı). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781032622156>
- Gökbulut, Y., Yangın, S., ve Sidekli, S. (2008). 2004 ilköğretim matematik öğretimi programı doğrultusunda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinden matematik dersi için beklentileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 179, 213–229.
- Gündüz, Y. ve Kumcağız, H. (2018). Güzel sanatlar eğitimi alan öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1514–1533. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2018.18.39790>
- Hiçyılmaz, Y., ve Almalı, M. (2025). Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde öğretmenlerden beklentileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 18(76), 2228–2246. <https://doi.org/10.29228/joh.78430>
- Irak, M. (2019). Öğretmen gelişiminde görsel sanatların rolü. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(Özel Sayı), 13-21.
- Işık, S. (2025). Sanat, gelenek ve geleneksel sanat(lar)ın metafiziği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 24(2), 493-507.
- İskenderoğlu, L., ve Gögebakan, Y. (2022). Sanat, mekân ve bellek. *Turkish Studies*, 17(3), 511–521. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.58194>
- Karaahmet Balcı, S. (2015). Sanat eğitimi alan bireylerde estetik algı oluşturmak için görsel kültür eğitiminin gerekliliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 36, 465–477. <https://doi.org/10.9761/JASSS2872>

- Karabulut, N. (2008). Duygusal zekânın sanat eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesindeki işlevleri. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (21), 81–85.
- Karabulut, N., Karakuzu, M., ve Konca, Y. (2008). Sanat eğitiminde pedagojik eleştiri yöntemleri. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 21, 87–111.
- Kılıç, A. G., ve Yalım, A. (2023). Görsel sanatlar eğitimi pratiğinde yaratıcılık. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 1984–1995.
- Küçüköğlu, A., ve Köse, E. (2008). Yükseköğretim düzeyinde sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 175–188.
- Mamur Yılmaz, E. ve Bilici, S. (2016). Görsel sanatlar dersinde öğretim teknolojileri ve materyali kullanım durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(1), 343–362.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1–8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Mazlum, H. (2024). Çağdaş sanat eğitiminde dijital teknolojinin rolü. *International Journal of Humanities and Art Researches (Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi)*, 9(4), 345–358. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14285500>
- OECD. (2013). *Art for art's sake? The impact of arts education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264180789-en>
- Osmanoğlu, A. E., ve Yaşa, R. (2018). Lise öğrencilerinin okul ortamından beklentileri. *Turkish Studies*, 13(19), 1291–1312. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13786>
- Özdemir, A., İz Bölükoğlu, H. ve Şentürk, N. (2015). Temel sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşıma dayalı (müzik destekli) uygulamanın öğrenci tutum düzeyine etkisi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(63), 15-29.
- Özkan, R. ve Bindak, R. (2021). Likert tipi ölçeklerde katılım düzeyi sayısındaki değişikliğin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Nicel Bilimler Dergisi*, 3(2), 150–172. <https://doi.org/10.51541/nicel.1028839>

- Özsoy, V. (2001). Güzel sanatlar (resim-iş) eğitiminde bilimsel araştırmalar. *Eğitim ve Bilim*, 26(121), 51–57.
- Öztürk, B. B., ve Aksoy, Ş. (2022). Sanat eğitiminde öğrenci ve öğretmen için yeni bir kavram: A/R/Tografi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 7(14), 62-71.
- Pinquart, M., ve Pietzsch, M. C. (2022). Change in students' educational expectations: A meta-analysis. *Journal of Educational and Developmental Psychology*, 12(1), 43–59. <https://doi.org/10.5539/jedp.v12n1p43>
- Saka, S. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi].
- Saraç, H. S., ve Kırmızı, Ö. (2011). Eğitim, beklenti kuramı ve güdülenme. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1(1), 171–179.
- Sarıgöz, O., Sağ, M. ve Cam, F. (2015). Öğrencilerin sanat eğitimi ve sanatın gerekliliğine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 572-579.
- Serin, R. ve Taşkesen, S. (2021). Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi tutumları ve sanatı yansıtmaya biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 9(2), 140-152. <https://doi.org/10.7816/sed-09-02-05>
- Sidekli, S. (2010). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi için öğretmenlerinden beklentileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 187, 52–75.
- Sidekli, S., Cura, Z., ve Yorulmaz, A. (2018). Elementary school third grade students' expectations of their teachers in the course of language education. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 7(2), 159–166. <https://doi.org/10.11591/ijere.v7.i2.pp159-166>
- Stańko-Kaczmarek, M. (2012). The effect of intrinsic motivation on the affect and evaluation of the creative process among fine arts students. *Creativity Research Journal*, 24(4), 304–310.
- Şeker, S. E. (2014). Beklenti teorisi (Expectancy theory). *YBS Ansiklopedi*, 1(3), 21–23.

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2025). *Bilimsel araştırma ve akademik yazmaya giriş: Teorik temeller*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Tezbaşaran, A. A. (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu* (3. sürüm). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tuna, S. (2007). Estetik algı ve beğeni gelişimi açısından ilköğretimde sanat eleştirisi öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 121–133.
- Ulus, H. (2024). *Sanat eğitimi STEAM ve yaratıcılık*. PA Paradigma Akademi Yayınları.
- Usewicz, C. (2017). *Choice-based art education in the middle school classroom* (Master's thesis, East Carolina University). ResearchGate.
- Üçüncü Altuğ, N., ve Çakır İlhan, A. (2021). Ortaokul görsel sanatlar dersinin öğrenme-öğretme sürecine ilişkin öğretmen deneyimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(3), 833–861. <https://doi.org/10.30964/auebfd.912337>
- Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2024). *Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü 2024–2028 stratejik planı*. Van: Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü.
- Yazar, T., Aslan, T., ve Şener, S. (2014). Sanat eğitimi sorunu olarak ülkemizde ilk ve orta öğretim kurumlarında sanat eğitime olan ilgisizlik sebepleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 593–605. <https://doi.org/10.7822/omuefd.33.2.18>
- Yeşilyurt, S., ve Gül, Ş. (2008). Ortaöğretimde daha etkili bir biyoloji öğretimi için öğretmen ve öğrenci beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 145–162.
- Yılmaz Arıkan, E. N. ve Şirin, N. (2020). İlköğretim okullarında görev yapan branş öğretmenlerinin sanat eğitime bakış açıları. *Ulakbilge*, 45, 123-132. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-45-01>.
- Yılmaz, F. (2021). *4. ve 5. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Walliman, N. (2011). *Research methods: The basics*. London: Routledge.

EK-A: Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenlerinden Beklentiler Ölçeği

Kişisel Bilgiler

Lütfen aşağıdaki bilgileri doldurunuz.

- Okulunuz: _____
- Sınıfınız: ( ) 5. sınıf ( ) 6. sınıf ( ) 7. sınıf ( ) 8. sınıf
- Cinsiyetiniz: ( ) Kız ( ) Erkek

Aşağıdaki ifadelerden size uygun olanı işaretleyiniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum.
(1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum.						
Öğretmen Davranışlarına Yönelik Beklentiler						
1	Öğretmenimin öğrencilerle iletişimde güler yüzlü olmasını beklerim.	1	2	3	4	5
2	Derslerde öğrencilere olumlu bir yaklaşım sergilenmesini beklerim.	1	2	3	4	5
3	Öğretmenimden adil davranmasını ve ayrımcılık yapmamasını beklerim.	1	2	3	4	5
4	Öğretmenimden dersleri ilgi çekici hale getirmesini ve öğrencileri motive etmesini beklerim.	1	2	3	4	5
5	Öğretmenimden öğrencilerin ilgilerine değer vermesini beklerim.	1	2	3	4	5
6	Öğretmenimden öğrencilerin düşüncelerini dinlemesini beklerim.	1	2	3	4	5
7	Öğretmenimden sınıf ortamında olumlu bir atmosfer oluşturmasını beklerim.	1	2	3	4	5
Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Beklentiler						
8	Sanat etkinliklerinde öğretmenimden hatalarımı ve dikkat etmem gereken noktaları söylemesini beklerim	1	2	3	4	5
9	Öğretmenimden ders materyallerini önceden düzenleyerek derslerin düzenli bir şekilde işlenmesini ve dersin daha anlaşılır olmasını beklerim	1	2	3	4	5
10	Öğretmenimden araç gereçleri güvenli bir şekilde kullanmasını ve derslerde güvenliği ön planda tutmasını beklerim	1	2	3	4	5
11	Öğretim materyallerinin öğrencilerin anlama düzeyine uygun olmasını beklerim	1	2	3	4	5
12	Öğretmenimden çeşitli öğrenme araçlarıyla öğrenci katılımını teşvik etmesini beklerim.	1	2	3	4	5
13	Ders materyallerinin erişilebilir ve çeşitli ihtiyaçlara uygun olmasını beklerim	1	2	3	4	5
14	Öğretmenimden ders tasarımının esnek ve öğrenci geri bildirimlerine açık olmasını beklerim.	1	2	3	4	5
15	Öğretmenimden, sanatsal üretim sürecindeki gerekli becerileri kazandırmasını beklerim	1	2	3	4	5

EK-B: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Yabancı dildeki kaynakların anlaşılması ve metnin dil bilgisi açısından gözden geçirilmesi sürecinde yapay zekâ destekli araçlardan yararlandığımı beyan ederim.

25/12/2025

Mahmut ALMALI

EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Doküman No	: ENS.FR.219
İlk Yayın Tarihi	: 21.04.2025
Revizyon No	: 01
Revizyon Tarihi	: 10.10.2025
Sayfa No	: 1

Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu

Tez Başlığı: Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenlerinden Beklentilerinin Değerlendirilmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın, kapak sayfası, giriş, ana bölümler ve sonuç bölümlerinden oluşan toplam 69 (altmış dokuz) sayfalık kısmına ilişkin, 29/12/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre tezin benzerlik oranı % 14(on dört)'dür.

Orijinallik raporu, aşağıdaki filtreler kullanılarak oluşturulmuştur:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

.../.../2025

İmza

Mahmut ALMALI

Öğrenci No	229401016
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

UYGUNDUR
imza

Danışman

Doç. Dr. Meyrem Deveci

UYGUNDUR
imza

Enstitü Onayı

(Enstitü Müdür/Müdür Yrd)